

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА ЖУРНАЛІСТИКИ

Кваліфікаційна робота магістра

на тему «Модерація мови ворожнечі публічних осіб в соціальних мережах
на прикладі блокування Twitter сторінки Дональда Трампа»

Виконав: студент 2 курсу,
групи 8.0610-мк-з-дн
спеціальності 061 «Журналістика»
(освітня програма «Медіакомунікації»)

Андрій К. І.

Керівниця: ст. викл., к. соц. ком.
Виговська Н. А.

Рецензент: менеджер із реклами
рекламної агенції Plan.Net

Андрощук М. В.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет журналістики

Кафедра журналістики

Освітній ступінь – магістр

Напрямок підготовки – 6.030301 «Журналістика»

Освітня програма – «Медіакомунікації»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Чернявська Л.В.

« ___ » _____ 2022 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Андрієву Костянтину Іларіоновичу

1 Тема роботи: – «Модерація мови ворожнечі публічних осіб в соціальних мережах на прикладі блокування Twitter сторінки Дональда Трампа» («Public figures' hate speech moderation in social media: case of banning Donald Trump's Twitter»),

керівник роботи – Виговська Наталія Анатоліївна, к. соц. ком.,
затверджені наказом ЗНУ 648-с від 27.04.2021 р.

2 Строк подачі студентом роботи: 09.02.2022

3 Вихідні дані роботи: наукові праці дослідників, які розглядали мову ненависті, насамперед А. Вебера, О. Верховенського, С. Жаботинської, С. Лихової, Ю. Лісової.

4 Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1) визначити термінологію мови ворожнечі; 2) сформулювати особливості поширення мови ворожнечі в інтернеті; 3) охарактеризувати тенденції реагування громадськості на мову ворожнечі у реальному і віртуальному світах; 4) дослідити методи регулювання мови ворожнечі у соціальних мережах; 5) простежити феномен популяризації соціальних мереж у виборчому процесі США; б) оглянути технології створення політичного образу в соціальній мережі «Твітер» 45-го президента США Д. Трампа, що пізніше привів до блокування політика в цій соціальній мережі.

5 Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Дата, підписи	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Виговська Н.А., ст. викладачка, к. соц. ком.	1.12.2021	10.12.2021
1 розділ	Виговська Н.А., ст. викладачка, к. соц. ком.	10.12.2021	20.12.2021
2 розділ	Виговська Н.А., ст. викладачка, к. соц. ком.	20.12.2021	10.01.2022
Висновки	Виговська Н.А., ст. викладачка, к. соц. ком.	10.01.2021	15.01.2021

6 Дата видачі завдання

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Скласти графік виконання роботи, визначити мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.	15.11.2021	виконано
2.	Написати попередній варіант вступу і змісту.	20.11.2021	виконано
3.	Підібрати наукову літературу, визначити емпіричні джерела	25.11.2021	виконано
4.	Опрацювати літературу, написати теоретичну частину.	01.12.2021	виконано
5.	Провести наукове дослідження	05.12.2022	виконано

6.	Написати практичну частину	10.01.2022	виконано
7.	Пройти попередній захист на кафедрі.	15.01.2022	виконано
8.	Виправити недоліки, сформулювати висновки, оформити додатки.	20.01.2022	виконано
9.	Здати роботу на нормоконтроль, пройти рецензування	01.02.2022	виконано

Студент _____ К. І. Андріїв

Керівниця роботи _____ Н. А. Виговська

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролерка _____ М. В. Чабаненко

SUMMARY

Andriiv K.I. Public figures' hate speech moderation in social media: case of banning Donald Trump's Twitter. Zaporizhzhia, 2022.

The diploma paper describes the tendencies to respond to the hate speech of public figures on social networks. Actuality of the research paper has its roots in society's need to study the spread of hate speech because of its negative impact on people. It includes people's perceptions of their own race, nationality, religion, language, social status, health, sexual orientation, gender identity, and so on. As a result, communication between people belonging to different social groups can sometimes become sharper and more aggressive. The example is the phenomenon of hate speech which spread in the early 2020s in the real and virtual worlds. Social media can lead to the separation of society members. Due to various types of differences, society is becoming more radical, and the number of cases of incitement to hatred, propaganda of violence, provocations of negative emotional states is increasing. The challenges posed by globalization are exacerbating the problem of human identities.

Paper's goal is to study the influence of hate speech in the rhetoric of public figures on society, especially through their pages on social networks. Used methods of research are historical, systemic, comparative and legislative, formal and logic ones. The result of the research paper is the analysis of the chronology, subject matter and semantics of Donald Trump's posts whose Twitter was blocked due to hate speech which set a precedent for systemic blocking of famous public figures on social networks due to hate speech.

Key words: hate speech, social networks, human rights.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
Розділ 1. Специфіка розпалювання мови ворожнечі в соцмережах.....	9
1.1. Проблематика мови ворожнечі у сучасному світі.....	9
1.2. Регулювання мови ворожнечі в соцмережах.....	15
Розділ 2. Використання соцмереж в політичній комунікації США.....	31
2.1. Популяризація соцмереж у виборчому процесі США.....	31
2.2. Блокування твітеру Д. Трампа через мову ворожнечі.....	52
Висновки.....	66
Список використаної літератури.....	70

ВСТУП

Процес глобалізації ставить перед планетою нові виклики. З кожним роком стираються кордони між країнами та людьми. Виклики, породжені глобалізацією, сприяють загостренню проблем людських ідентичностей. До них відносяться сприйняття людиною власної раси, національності, релігії, мови, соціального статусу, стану здоров'я, сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності тощо. Через це спілкування між людьми, які належать до різних соціальних груп, подекуди може стати гострішим та агресивнішим. Як приклад можна навести феномен мови ворожнечі, яка на початку 2020-х рр. поширилася у реальному і віртуальному світах.

Актуальність дослідження зумовлена потребою суспільства вивчати поширення мови ворожнечі через її негативний вплив на людей.

Метою дослідження є вивчення впливу на суспільство мови ворожнечі у риторичі публічних осіб, особливо через їхні сторінки в соціальних мережах.

Для досягнення мети визначено кілька **завдань**: 1) визначити термінологію мови ворожнечі; 2) сформулювати особливості поширення мови ворожнечі в інтернеті; 3) охарактеризувати тенденції реагування громадськості на мову ворожнечі у реальному і віртуальному світах; 4) дослідити методи регулювання мови ворожнечі у соціальних мережах; 5) простежити феномен популяризації соціальних мереж у виборчому процесі США; 6) оглянути технології створення політичного образу в соціальній мережі «Твітер» 45-го президента США Д. Трампа, що пізніше привів до блокування політика в цій соціальній мережі.

Об'єктом наукового дослідження є онлайн-дискурс американського політика та 45-го президента США Д. Трампа в соціальній мережі «Твітер».

Предметом наукового дослідження є пости Д. Трампа в соціальних мережах, що призвели до блокування на сайті «Твітер», а також їхній зв'язок із використанням політиком мови ненависті.

У роботі використані загальнонаукові **методи** аналізу, синтезу, узагальнення, пояснення, класифікації, а також кількісний метод контент-аналізу.

Теоретична основа дослідження. Мову ворожнечі досліджували українські і зарубіжні науковці А. Бойко, Т. Бондаренко, А. Вебер, О. Верховський, О. Горбачова, Д. Дуцик, Н. Іллюк, Т. Ісакова, Г. Кожевнікова, В. Савончак, О. Черних тощо. Проблематику мови ворожнечі в соціумі вивчали С. Жаботинська, К. Рускевич, О. Гладилін, О. Карп'як, Г. Почепцов. У лінгвістичному аспекті мову ворожнечі вивчали М. Гречихін, Н. Сидоренко, Л. Ставицька, О. Тараненко, О. Шелюх тощо.

Новизна дослідження полягає в аналізі хронології, тематики і семантики постів Д. Трампа, твітер якого заблокували через мову ненависті, що стало прецедентом системного блокування у соцмережах відомої публічної особи через мову ненависті.

Практичне значення результатів дослідження полягає в обговоренні комунікаційних стратегій публічних осіб, зокрема, в Україні. Також робота буде корисна студентам під час вивчення дисциплін з медіаетики та медіаграмотності.

Теоретичне значення дослідницької роботи полягає у вивченні теми, зокрема, в контексті криміналізації мови ворожнечі, посилення впливу потужних соціальних мереж, а також впливу законодавства на інтернет.

Апробація роботи. До публікації готується наукова робота за результатами дослідження. Також готується ряд науково-популярних тез для розповсюдження в соціальних мережах.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох підрозділів і висновків. Обсяг основної частини роботи становить 63 сторінки. Список використаних джерел складає 107 найменувань, викладених на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1

СПЕЦИФІКА РОЗПАЛЮВАННЯ МОВИ ВОРОЖНЕЧІ В СОЦМЕРЕЖАХ

1.1 Проблематика мови ворожнечі у сучасному світі

Людський соціум є самодостатньою структурою, що складається з осіб, які мають між собою певні відмінності. Ці відмінності призводять до розв'язання різноманітних конфліктів, гострою фазою яких є вчинення злочинів. Це особливо помітно в епоху соціальних мереж, які є популярним інструментом публічної комунікації і з кожним роком охоплюють все більшу аудиторію. Соцмережі не тільки зміцнюють зв'язки між людьми, а й можуть призводити до відокремлення членів суспільства. Через різні види відмінностей соціум все більше радикалізується, а також збільшується кількість випадків розпалення ворожнечі, пропаганди насилля, провокацій негативних емоційних станів.

Науковець З. Бауман пише, що віртуальна сегрегація призводить до руйнування чужого життя, причому руйнівни_ця може впевнено думати, що неухильно слідує своїй місії у житті і дотримується правильних моральних принципів. Руйнування відбувається через умисне зневажання іншої людини, свідому відмову розуміти та визнавати її. Це призводить до знищення зв'язків між реальними людьми, бо зникає бажання спілкуватися з ними, а замість цього з'являється потреба сваритися з віртуальними особами. Науковець не називає такі дії мовою ворожнечі, але в контексті зрозуміло, що має на увазі саме її: «Все це – садистська і канібальська мова, знайдена в інтернеті. Вона розгортається у вербальних оргіях безликої ненависті, віртуальних клоаках дефекацій на інших, безприкладних виявах людської нечутливості (особливо в анонімних коментарях)» [1].

Подібні деструктивні форми спілкування загально характеризуються поняттям «мова ворожнечі». Попри те, що на початку 2020-х вона стала однією з найобговорюваніших тем в контексті інтернет-спілкування, досі не існує єдиного визначення цього терміну. Більшість запропонованих формулювань

свого часу стали реакцією на певні соціальні явища та інциденти. Згодом визначення адаптувалися для реагування на нові ситуації, відображення змін у мові й розвиток технологій [20]. Наприклад, дослідниця О. Коробкова акцентує увагу на лінгвістичній природі мови ворожнечі: «мовне вираження інтолерантності» [9].

Одне з найпопулярніших визначень поняття «мова ворожнечі» пропонує Комітет міністрів Ради Європи. Він зазначає, що мовою ворожнечі є усі форми самовираження, які включають поширення, підбурення, сприяння або виправдання расової ненависті, ксенофобії, антисемітизму чи інших видів ненависті на ґрунті нетерпимості, у тому числі радикальний націоналізм та етноцентризм, дискримінація та ворожість щодо меншин [30].

Також пояснює термін «мова ворожнечі» Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. У ній визначається, що це будь-яка пропаганда, яка ґрунтується на ідеях і теоріях переваги однієї раси чи групи осіб певного кольору шкіри або етнічного походження. Також це може бути пропаганда, яка намагається виправдати або заохотити расову ненависть і дискримінацію в будь-якій формі [14].

Конвенція про кіберзлочинність, присвячена протидії расизму і ксенофобії в інтернеті, вказує, що мовою ворожнечі є будь-які письмові матеріали, зображення чи інші представлення ідей чи теорій, що пропагують, сприяють або підбурюють до ненависті, дискримінації або насильству проти будь-якої особи або групи осіб [2].

Своєю чергою, Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) трактує мову ворожнечі як різноманітні види висловлювань, що демонструють чи розпалюють розбіжність стосовно групи осіб чи окремої особи з причини її приналежності до групи [19].

Відзначимо, що Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), до якого має відношення і Україна, також не має уніфікованого підходу у справах, пов'язаних із мовою ворожнечі, тому кожна справа розглядається індивідуально. В

більшості випадків це відбувається через призму ст. 10 («Свобода вираження поглядів») та ст. 17 («Заборона зловживання правами») Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [3].

Дослідниця О. Горбачова зазначає, що мову ворожнечі вживають для «позначення будь-якої публічної «мовної» дії, прямо чи опосередковано заснованої на ксенофобії, яка видозмінює, спотворює соціальні відносини, слугує причиною агресії, насилля, ворожнечі та конфліктів за принципом національного, релігійного, соціального чи іншого розрізнення» [.

Загалом різноманіття визначень поняття «мова ворожнечі» розділила наукове середовище на дві групи. Одна група вважає, що мовою ворожнечі є не лише агресивна лексика, що закликає до дискримінації чи принижень, а й створення негативних стереотипів щодо певних соціальних груп населення. Інша група дотримується думки, що не варто вдаватися до узагальнень, а замість цього треба використовувати щодо мови ворожнечі винятково список так званих «захищених груп» – об'єднань людей, які найчастіше стикаються з мовою ворожнечі у сучасному суспільстві. До захищених груп відносяться групи людей за расою, кольором шкіри, статі, мови, релігії, політичними вподобаннями, національним та соціальним походженням, самоідентифікацією із корінним народом, інвалідністю, статусом мігранта або біженця, сексуальною орієнтацією, гендерною ідентичністю та інтерсекс-варіацією. Захищені характеристики не обмежуються цим списком. Використання терміну «мова ворожнечі» щодо інших груп, на думку правозахисного центру «Артикль 19», може мати негативні наслідки. Пояснюється, що термін «мова ворожнечі» викликає сильні емоції, тому існує ймовірність зловживання ним для виправдання недозволених обмежень права свободи вираження поглядів. Це може бути:

- припинення правомірної дискусії з питань суспільного значення, зокрема, з боку осіб, наділених владою;

- перебільшення взаємозв'язку між висловлюваннями та передбачуваною шкодою;

- ігнорування схильності людей до відповідної дискусії, яка має сильний і позитивний вплив;

- припущення, що автор_ки висловлювання навмисно виступають за заподіяння шкоди, хоча намір міг бути більш несерйозним (наприклад, непродуманий коментар у соціальних мережах) або складнішим (сатира або провокування дискусії по складному питанню);

- заклики до кримінальних чи інших санкцій, які можуть бути невідповідними чи неефективними;

- збільшення аудиторії для автор_ок висловлювань, якщо вони виставлять себе як «постраждалих» від цензури;

- посилення поліційного і державного контролю або таємного спостереження, у тому числі в інтернеті, а також заохочення надмірного використання цензури замість розв'язання питання інституційної дискримінації.

У силу перелічених аргументів дослідник А. Бьойс виступає за альтернативні, більш вузько сформульовані концепції визначення явища. Це може бути, наприклад, «небезпечна мова» або «мова страху». Ці поняття, на думку науковця, більшою мірою концентруються на схильності висловлювань до насильства. У резолюціях Ради з прав людини ООН замість використання терміну «мова ворожнечі» використовуються поняття «збудження ненависті» [105]. Проте у нашій роботі вважаємо за доцільне дотримуватися терміну «мова ворожнечі».

Розглядаючи мову ворожнечі, варто описати, які випадки не підпадають під цей термін. Зокрема, мовою ворожнечі не можуть вважатися:

- глибоко образливі вирази (адже міжнародне право не передбачає права особистості бути вільним від образи, хоча воно однозначно захищає право заперечувати та публічно виступати проти прихильни_ць такого роду висловлювань);

- богохульство (адже міжнародне право захищає людей, а не абстрактні релігійні концепції);

– заперечення історичних подій (адже міжнародне право не дозволяє обмежувати свободи вираження поглядів або ідей виключно на тій підставі, що вони є хибними або глибоко образливими для когось);

– підтримка терористичних актів та насильницького екстремізму (крім випадків, коли вираження думки має на меті заклик до насильницьких дій або може призвести до них, а також є прямий зв'язок між висловлюванням та ймовірністю таких насильницьких дій);

– критика держави, її символів та влади (адже міжнародне право не визначає «державу» і «символи» як «людей», які, відповідно, є носіями права, а статус представни_ць влади не є захищеною групою) [20].

У своїй основі мова ворожнечі складається із двох компонентів. Перший компонент є ворожнечею – інтенсивним та ірраціональним почуттям засудження та огиди стосовно окремого індивіда чи групи. Варто відзначити, що ворожнеча є агресивнішою за просто упередженість, адже має дискримінаційний характер і є проявом емоційного стану або думки. Другий компонент є мовою – будь-яким виразом, що передає думки чи ідеї, доносячи їх до зовнішньої аудиторії, а також може набувати безліч форм: письмової, невербальної, образотворчої чи художньої. Така мова може бути поширена за допомогою будь-яких медіа. За рамками цих двох основних елементів значення терміна «мова ворожнечі» стає більш спірним.

На основі підходу Організація Об'єднаних Націй (ООН) у питанні щодо заохочення захисту права на свободу переконань та їхнє вільне вираження пропонується розділення мови ворожнечі.

По-перше, варто виділити мову ворожнечі, яка має бути заборонена державою. Міжнародне кримінальне право і Міжнародний пакт про громадянські та політичні права пропонують державам заборонити певні серйозні форми «мови ворожнечі», у тому числі через кримінально-, цивільно- та адміністративно-правові заходи. Такі заборони призначені для запобігання особливої і непоправної шкоди, до заподіяння якої автор_ка мови ворожнечі має

намір і здатність спонукати. Це, наприклад, пряме та публічне підбурювання до вчинення геноциду, що заборонено в Конвенції про запобігання геноциду та покарання за нього 1948 р. та в Римському статуті Міжнародного кримінального суду 1998 р. [118].

По-друге, має бути виділена мова ворожнечі, яка може бути заборонена. Держави можуть забороняти інші форми мови ворожнечі за умови дотримання вимог, які містяться у статті 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права. Такі обмеження обов'язково мають:

- бути встановлені законом;
- мати на меті правомірну мету, наприклад, повагу до прав інших осіб;
- бути необхідними і обговореними у суспільстві.

По-третє, має бути виділена законна мова ворожнечі. Ця категорія досі майже не вивчена у наукових роботах. Загалом законну мову ворожнечі можна визначити як висловлювання, які можуть бути провокаційними та образливими, але при цьому не відповідають жодному з наведених вище критеріїв. Такі висловлювання можуть характеризуватись забобонами і порушувати питання нетерпимості, але вони не досягають рівня серйозності, при якому обмеження на вираження думки виправдані. Важливу роль тут грає аудиторія людей, які бачать і чують мову ворожнечі. Наприклад, чим більшою є аудиторія публічної особи в соціальних мережах, тим більша ймовірність того, що висловлювання буде кваліфіковано як мова ворожнечі. На противагу цьому, анонімні сторінки в інтернеті, чия аудиторія вимірюється одиницями або десятками людей, ймовірно, не отримають покарання за мову ворожнечі [118].

Головною небезпекою мови ворожнечі є її зв'язок з реальними злочинами. Насилля на ґрунті ненависті часто відбувається на фоні сповнених ненависті висловлювань. Інформаційно-просвітницька діяльність та робота у сфері моніторингу та освіти відіграють важливу роль у профілактиці. Але у деяких ситуаціях більш ефективним може виявитися викриття тих, хто поширює мову ворожнечі, а також вимушене спростування аргументів та тверджень, присутніх

у виступах таких осіб. Наприклад, якщо висловлювання політичних лідер_ок та державних посадових осіб містять упередження та стереотипи, суспільство може притягнути їх до відповідальності перед громадськістю.

Отже, вплив мови ворожнечі з кожним роком збільшується у багатьох сферах життя. Не дивлячись на те, що термін має детальні роз'яснення, зокрема, у правозахисних документах, його досі можна сприймати по-різному. Одними з найпопулярніших можна вважати визначення Комітету міністрів ради Європи, Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової ненависті, Конвенції про кіберзлочинність, Організації з безпеки і співробітництва в Європі. Одне з можливих розв'язань проблеми пошуку визначення цього поняття – закріплення списку так званих «захищених груп». Пропонуємо віднести до нього групи людей за расою, кольором шкіри, національністю, мовою, статі, інвалідністю, статусом мігранта або біженця, сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю. Проте детального вивчення потребує включення до списку захищених груп людей за мовою, політичними вподобаннями, релігією, соціальним походженням. Варто розуміти, що мовою ненависті не є глибоко образливі фрази, богохульство, заперечення історичних подій, критика держави. На нашу думку, варто детальніше вивчити трансляцію підтримки терористичних актів та насильницького екстремізму, який у деяких джерелах не вважається мовою ненависті. Мову ненависті варто чітко розділяти як ту, що має бути заборонена; ту, що може бути заборонена; законну мову ворожнечі. Ця класифікація базується на зв'язку мови ненависті із реальними злочинами.

1.2 Особливості поширення мови ворожнечі в соцмережах

Розглядаючи мову ворожнечі, варто окремо виділити поняття мови ворожнечі в інтернеті. Воно охоплює взаємодію між інтернет-користувач_ками, що відбувається з метою вербального нападу на людей з переліку захищених груп. На нашу думку, особливого поширення мова ворожнечі в інтернеті набула

у 2020 р. – через пандемію КОВІД-19, глобальну антиазійську риторику, расову несправедливість, масові громадянські заворушення, президентські вибори в Сполучених Штатів Америки (США) та зовнішню політику Російської Федерації (РФ).

Хоча за своєю суттю мова ворожнечі в інтернеті не відрізняється від загального поняття мови ворожнечі, описаного вище, існують особливі фактори, характерні лише для такого типу онлайн-контенту та його регулювання. Це проблеми, пов'язані з постійністю мови ворожнечі, її маршрутністю, анонімністю та складним юрисдикційним характером.

Дослідниця О. Мединська виділяє маркери мови ворожнечі в інтернеті:

- 1) акцентування на характеристиках чи ознаках людей;
- 2) узагальнення;
- 3) вживання некоректних термінів;
- 4) застосування лексики, яку застосовують як спосіб демонстрування негативних емоцій, посиленої агресивності, фамільярного ставлення до осіб;
- 5) оціночно-інтерпретаційні дієслова;
- 6) протиставлення груп «свої» і «чужі» [116].

Мова ворожнечі в інтернеті може зберігатися протягом довгого часу в різних форматах на різних платформах, які можуть бути взаємопов'язаними. Генеральний директор Інституту запобігання ненависті в інтернеті А. Оболенер зазначає, що, чим довше вміст залишається доступним, тим більше шкоди він може завдати постраждалим. На його думку, це можна порівняти із проблемою поширення сміття: «його можна прибрати одразу, але якщо про це не подбати, проблема лише пошириться». Навіть якщо вміст мови ворожнечі в інтернеті видаляється, то він може знайти вираження деінде: на цій же платформі під іншим ніком користувача, або на іншому порталі. Якщо вебсайт з мовою ворожнечі закривається, він може знову швидко запуститися за допомогою служби хостингу з менш суворими правилами або в країнах із законами, що мають вищий поріг для встановлення мови ворожнечі [17].

Також проблемою для запобігання мови ворожнечі в інтернеті може стати її анонімність. На думку операційного директора компанії «Сентініел Продакст»

Д. Бойда, інтернет дає можливість публікувати мову ворожнечі, переховуючись під фальшивими іменами. Дослідник вважає, що це робить мову ворожнечі в інтернеті унікальною, адже у віртуальному світі це майже ніколи не матиме наслідків. З іншого боку, деякі експерт_ки зазначають, що культура публікації контенту під своїм ім'ям, яку намагаються дотримуватися фейсбук та лінкедін та уряди Південної Кореї та Китаю, зачіпає право на приватне життя і свободу вираження поглядів [53]. Наприклад, соціальна мережа «Твітер» заблокована в Китаї. Втім, у 2017 році влада КНР зробила виняток для 45-го президента Сполучених Штатів Америки (США) Д. Трампа, який був з робочим візитом у Китаї.

Рис. 1.2.1. Скриншот повідомлення Д. Трампа у твітері. Він дякує китайській владі за теплу зустріч.

Більшість контенту, пов'язаного з мовою ворожнечі в інтернеті, публікується так званими «інтернет-тролями». Це користувач_ки під псевдонімами, які розміщують шокувальну, вульгарну та неправдиву інформацію, яка має на меті викликати негативну реакцію людей, обманути їх, вплинути або завербувати. Основними джерелами поширення мови ворожнечі в інтернеті є вебсторінки організацій та партій і неформальних локальних угруповань, а також блоги з відповідною тематикою та сторінки у соціальних мережах. Зазвичай такі сайти не обмежуються винятково погрозливими повідомленнями; також на них розміщуються інші медіаматеріали [6].

Одним із перших сайтів, який спеціалізується винятково на публікації контенту з мовою ворожнечі, є американський портал «Stormfront» Він був запущений у 1995 р. колишнім лідером ультраправої расистської організації «Ку-клукс-клан» і швидко став популярним місцем для обговорення ідей, пов'язаних

з неонацизмом, «білим націоналізмом» та «білим сепаратизмом». Організатори форуму закликають до «священної расової війни» та підбурюють до застосування насильства для опору мігрантам. Також сайт вважається місцем вербування активістів і, можливо, координації насильницьких дій. Правозахисна організація «Сазерн Паверті Лоу Сентр» опублікувала у 2014 р. дослідження, згідно з яким користувачі сайту «нібито несли відповідальність за вбивства майже сотні людей за попередні п'ять років» [57].

Між мовою ворожнечі в інтернеті та злочинами на ґрунті ненависті також існує причинно-наслідковий зв'язок. Про це свідчать інциденти, в яких групи ненависті або окремі особи використовували інтернет для визначення конкретних людей у якості об'єктів насильства, підбурювали до нападів та розповсюджували інформації про домашні адреси та інших персональних даних осіб. Детальні інструкції здійснення расистських нападів на конкретних осіб часто з'являються на вебсайтах скінхедів та інших екстремістських груп, попри те, що законодавство багатьох країн забороняє прямі заклики до насильства [5]. Через те, що додаток «Телеграм» став популярним в усьому світі, в його україномовному сегменті з'являється більше закритих публіків, які пропагандують культ насильства проти різноманітних груп. Як приклади можна навести публічні канали телеграма «Вольер» та «Концтабір», де збирається інформація про представни_ць ЛГБТ, активіст_ок, правозахисни_ць та представни_ць будь-яких захищених груп. Один з прикладів – публікація в публічному каналі особистих даних українського активіста А. Грибницького. Після цього на нього було скоєно три напади: хлопець отримав забої ноги та обох рук, відкритий перелом пальця, струс мозку. Українська Гельсінська спілка з прав людини звернулася із запитом до української кіберполіції, щоб дізнатись, чи досліджують там публічні телеграм-канали, де неодноразово публікується мова ворожнечі у вигляді закликів до насильства на ґрунті ненависті. У кіберполіції на запит відповіли, що «до завдань департаменту не відноситься

моніторинг інтернету на наявність закликів до насильства на ґрунті ненависті щодо ЛГБТ-спільнот» [8].

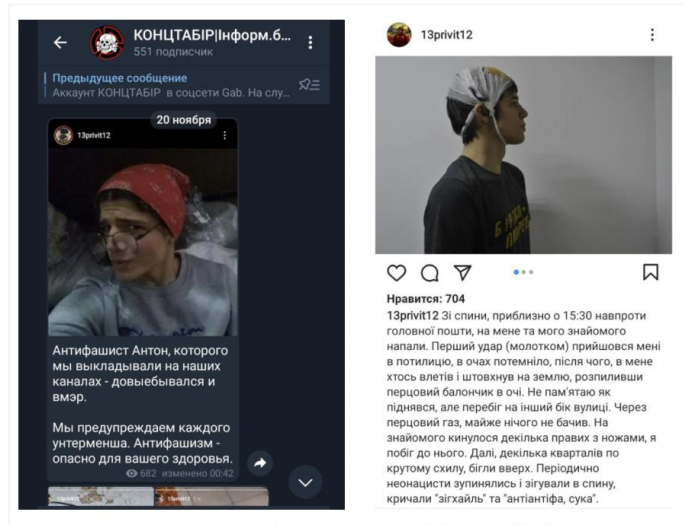

Рис. 1.2.2. Ліворуч – скриншот телеграм-каналу «Концтабір». *Рис. 1.2.3.* Праворуч – скриншот інстаграму активіста А. Грибницького.

З поширенням віртуальної глобалізації проблема мови ворожнечі в інтернеті стала гострішою. Особливого поширення вона набула на початку 2020-х рр. через пандемію КОВІД-19, глобальну антиазійську риторичу, расову несправедливість, масові громадянські заворушення, президентські вибори у США, зовнішню політику РФ. Між мовою ворожнечі в інтернеті та злочинами на ґрунті ненависті існує причинно-наслідковий зв'язок. Це означає, що люди зі списку захищених груп можуть отримати віртуальні погрози, які в окремих випадках можуть призвести до насилля у реальному житті. У законодавстві більшості країн поки не визначено покарання за мову ненависті в інтернеті. Проте уряди держав можуть впливати окремими указами на мову ненависті в соціальних мережах.

1.3 Регулювання мови ненависті в соцмережах

На початку 2020-х стали більш частими випадки, коли негативна реакція на мову ворожнечі сприймається як наступ на свободу слова. Варто відзначити,

що право на свободу думок і вільне їхнє вираження є основним правом людини, гарантованим Загальною декларацією прав людини. Хоча цей документ не є для держав юридично обов'язковим, проте вважається, що багато з його положень набули статусу звичайного міжнародного права з моменту прийняття у 1948 р. Таким чином розуміється, що держави гарантують всім і кожн_ій право шукати, одержувати, поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами незалежно від державних кордонів [4]. Проте право на свободу вираження поглядів не є абсолютним, і може, за певних обставин, обмежуватися відповідно до міжнародного права в галузі прав людини. Наприклад, захист гідності дає можливість реагувати на мову ворожнечі, включаючи обмеження права на свободу вираження думок тих, хто транслює ненависть.

Розглядаючи тему мови ворожнечі, варто окремо описати шляхи реагування на неї. Думки щодо цього у правозахисному колі різняться: одні організації виступають за те, що держави повинні забезпечити захищеність права на свободу вираження поглядів в інтернеті. Інші організації вважають, що держава не повинна мати доступ до регулювання інтернету. На нашу думку, цифрові технології є критично важливими для осіб, що належать до меншин або маргіналізованих груп, для яких віртуальний світ є способом отримання знань, розвитку та пошуку підтримки щодо власної ідентичності та пов'язаних із цим питань. Це дозволяє також будувати діалог разом з іншими спільнотами та публічно висловлюватися зі значущих питань, у тому числі на теми нетерпимості та мови ворожнечі.

З кожним роком кількість контенту, який публікується в інтернеті, збільшується. Це означає зростання тиску держав на приватні компанії щодо посилення контролю за онлайн-контентом. Як приклад можна згадати політичні заяви про заборону анонімності інтернету або полегшення її зняття, а також пропозиції відстеження та видалення контенту так званими компаніями-посередницями. Найчастіше під цим поняттям розуміються хостингові компанії, провайдери інтернет-послуг, пошукові системи та соціальні мережі. У більшості

випадків це приватні компанії, що працюють у багатьох країнах одночасно. Як правило, вони не займаються створенням або видозміною контенту, віддаючи перевагу створенню процесу комунікації користувач_ок. Компанії-посередниці долучаються до добровільних ініціатив щодо встановлення так званих правил – умов користування їхніми послугами, зберігаючи за собою у певних випадках модераторську роль.

У багатьох випадках за невиконання рішення держави щодо видалення контенту компанії-посередниці можуть підпасти під відповідальність. На нашу думку, треба чітко розмежовувати дійсно небезпечний контент, а також інформацію, яка може спричинити конфлікт і дискусію. В протилежному випадку видалення контенту може бути розцінене як цензура, що стає загрозою для самої суті інтернету як відкритого та публічного форуму для повноцінного обміну думками та ідеями. Тому держави мають:

- захищати право на анонімність як ключовий елемент права на свободу вираження поглядів та заохочувати компанії-посередниці до забезпечення анонімності як чинної альтернативи для користувач_ок;

- забезпечити, щоб компанії-посередниці не несли відповідальності за контент, створений третіми сторонами, і щоб будь-які вимоги обмежити контент ґрунтувалися на ухвалі судового органу;

- забезпечити користувач_ок інтернету дієвими засобами захисту щодо третіх сторін, які неправомірно порушують права людини [118].

Відзначимо, що починаючи з 2020 р., з'являється все більше факторів, які призводять до видалення посередниками мови ворожнечі. Це викликане поступовим приведенням правил компаній-посередниць у відповідність до національного законодавства деяких країн, у яких вони хочуть зберегти або розширити свою присутність. Варто зазначити, що у деяких випадках таке законодавство не відповідає міжнародним стандартам у сфері свободи вираження поглядів. Це часто веде до тиску компаній-посередниць з метою забезпечення співпраці з державою та демонстрації ентузіазму в модеруванні

контенту для уникнення примусових і дорожчих форм регулювання. Також наявний фактор фінансового тиску з боку рекламодавців та інших джерел доходу, які не бажають асоціюватися з проблемними інцидентами.

Існує ряд причин для занепокоєння щодо ролі компаній-посередниць у модеруванні контенту, в тому числі мови ворожнечі. Проблемою є відсутність прозорості та підзвітності в процесі прийняття рішень про видалення контенту. Багато компаній-посередниць не публікують пояснення про видалення, зроблені за власною ініціативою, на протигагу видаленням на вимогу держави чи інших компаній. На нашу думку, такі тенденції можуть перетворити компанії-посередниці на так званих «негласних цензорів» через відсутність доступу до ефективних засобів правового захисту у разі інцидентів. Делегування державою нагляду за контентом компаніям-посередницям позбавляє користувачів можливості заперечити санкції проти них або висунути аргументи на захист.

Крім видалення контенту існують інші санкції, що застосовуються компаніями-посередницями. Це може бути призупинення або блокування облікових записів. Такі інциденти рідко супроводжуються можливістю оскарження або правового захисту. Через те, що багато систем модерування компаній-посередниць покладаються на скарги від користувач_ок на думки, які перебувають у меншості чи суперечать загальноприйнятим думкам, такі повідомлення можуть бути видалені. Самі користувач_ки, які є адресатами контенту, що був кваліфікований як мова ворожнечі, можуть страждати від видалень і санкцій проти їхніх акаунтів.

Отже, у ситуації, коли у багатьох державах світу у законному полі відсутній механізм реакції на мову ненависті, модераторську роль на себе нерідко беруть компанії-посередниці. Це призводить до дискусії межування мови ненависті із наступом на свободу слова. Досі залишається питання рівної та справедливої реакції технологічних гігантів та молодих стартапів на мову ненависті.

Найпопулярніші компанії-посередниці розробили різні визначення мови ворожнечі та рекомендації щодо її регулювання. В травні 2016 р. Європейська Комісія спільно із найпотужнішими інтернет-компаніями у сфері соціальних медіа «Ютуб», «Твітер» та «Фейсбук» прийняли й підписали «Кодекс поведінки щодо протидії незаконному висловленню ненависті». У 2019 р. про своє бажання приєднатись до кодексу заявили компанії «Інстаграм» та «Снепчат». Документ вимагає від компаній-посередниць здійснювати такі дії:

- запровадити чіткі та ефективні процедури для розгляду скарг щодо використання мови ворожнечі з можливістю видалення або обмеження доступу до такого контенту;

- розробити правила (норми) спільноти, в яких чітко окреслити заборону пропагування і підбурювання до насильства та ненависті;

- створити спеціальні групи (команди) модератор_ок, які будуть переглядати скарги користувачів щодо використання мови ворожнечі відповідно до правил спільноти, а де це необхідно – національного законодавства;

- здійснювати перегляд більшості дійсних повідомлень про використання мови ворожнечі протягом менш ніж 24 годин, а також при необхідності видаляти або відключати доступ до такого контенту;

- навчати та підвищувати обізнаність своїх користувач_ок щодо недозволеного типу контенту (включно з системою відповідних сповіщень);

- надавати інформацію державним органам про процедури подання скарг (зокрема щодо скарг з приводу мови ворожнечі);

- налагодити та посилити співпрацю з неурядовими організаціями.

Документ передбачає збалансований підхід до розподілу відповідальності між великими айті-компаніями, державою та громадянським сектором. Особлива роль у адвокаційних кампаніях, поширенні ідей недискримінації, поваги та толерантності покладається саме на громадські організації. Водночас держави ЄС повинні якнайшвидше узгодити національне законодавство у сфері боротьби із розповсюдженням мови ворожнечі за допомогою кримінального права.

Загалом компанії посередниці використовують два підходи у модеруванні мови ненависті – реактивну модель (реакція на повідомлення чи скаргу від користувача), а також проактивну модель (компанія намагається видалити або обмежити доступ до контенту ще до того, як його побачать користувач_ки).

Відеохостинг «Ютуб» використовує проактивну модель модерації. Проте на сайті також є розділ «Політика щодо ворожих висловлювань», який детально інформує людину про можливості подання скарги на контент. Хостинг виділяє випадки, коли застосування мови ворожнечі може бути виправданим. Це може бути контент із ворожими висловлюваннями, якщо він має освітню, документальну, наукову або мистецьку мету, але не є пропагандою таких висловлювань (наприклад, документальні фільми про групу ненависті або розвиток людства й еволюцію різних теорій). Ютуб був звинувачений у радикалізації й поширенні мови ворожнечі у звіті організації «Хоуп Нот Хейт», яка бореться із ненавистю по всьому світу. На своєму сайті організація дала можливість прокоментувати звіт британській політичині і депутатці Іветт Купер. Вона привела приклад, коли людина створює обліковий запис для пошуку однієї з крайніх правих груп, ютуб автоматично запропонує їй подивитися відео про неонацизм. У відповідь на це політичиня закликала компанії «сортувати подібний контент, а якщо цього не станеться, прийняти необхідні закони, яке допоможе це робити уряду» [56]. На нашу думку, це є яскравим прикладом, коли влада намагається узурпувати право реагувати на мову ворожнечі, що може спричинити цензуру у віртуальному світі.

Своєю чергою, соціальна мережа «Фейсбук» робить акцент на відповідальну журналістику та модерацію і видалення контенту відповідно до міжнародних та національних стандартів. Відповідно до Суспільних норм, які викладені у фейсбуці, «мова ворожнечі – це безпосередні напади на людей на підставі того, що ми називаємо захищеними від дискримінації ознаками: раса, етнічна приналежність, національне походження, релігійна приналежність, сексуальна орієнтація, каста, стать, гендер, гендерна ідентичність і серйозне

захворювання або інвалідність». Крім того, окрема увага приділяється мігрантам. Під нападками маються на увазі «агресивні або принижуючі людську гідність висловлювання, твердження про неповноцінність або заклики до ізоляції або сегрегації». Правила фейсбуку також дозволяють використання мови ворожнечі у просвітницьких або освітніх цілях. Правила компанії дозволяють гумор та суспільну критику на тему мови ворожнечі, надаючи певну свободу та відповідальність за свої дії користувач_кам, але вимагається чітке пояснення мети такого застосування [110]. Окремої уваги заслуговує класифікація серйозності «мови ворожнечі», яка застосовується у фейсбуці та має три рівні:

– 1 рівень: будь-які ворожі висловлювання або висловлювання на підтримку насильства в письмовому або візуальному вигляді; принижуючі людську гідність висловлювання (наприклад, віднесення чи порівняння з комахами, тваринами, які в даній культурі вважаються істотами нижчими в інтелектуальному або фізичному плані, брудом, бактеріями, хворобами і екскрементами); висміювання поняття злочинів на ґрунті ненависті, випадків або жертв таких злочинів, навіть якщо на зображенні не фігурують реальні люди; принижуючі людську гідність порівняння в письмовому та візуальному вигляді;

– 2 рівень: твердження про неповноцінність або зображення, що мають на увазі фізичну, розумову або моральну ущербність людини або групи; висловлювання, які виражають презирство, або їх візуальні еквіваленти; висловлювання, які виражають огиду, або їх візуальні еквіваленти, лайки на адресу людини або групи людей, об'єднаних захищеною характеристикою;

– 3 рівень: заклики до ізоляції або сегрегації людини або групи людей на підставі вищевказаних характеристик.

Деякі користувач_ки відзначають, що правила фейсбуку є вибілковими і не стосуються усієї аудиторії. Також триває дискусія через скарги, які висловлюють ненависть, однак технічно не порушують правил фейсбуку. Наприклад, твердження «Спортивних репортерок потрібно бити по голові хокейними шайбами», найімовірніше не буде вважатися мовою ворожнечі на

фейсбуці і тому не буде видалено. Хоча компанія виступає проти гендерної мови ворожнечі, вона не захищає від мови ворожнечі за професією. У відповідь на недосконале модерування контенту з мовою ворожнечі віцепрезидент компанії «Фейсбук» з глобальних операцій Д. Ософкі заявив: «Ми вибачаємось за помилки, які ми зробили — вони показують спільноту, яку ми хочемо допомогти створити... Ми повинні зробити щось краще» [131].

Фейсбук неодноразово звинувачували в упередженості щодо реакції на мову ворожнечі у рекламі політичних кампаній. Фейсбук відкоригував свою політику, тому з 2020 р. реклама політичних кампаній має відповідний «прапорець», але все одно може порушувати деякі правила спільноти [30]. У березні 2019 р. фейсбук заборонив контент, який підтримує білий націоналізм і білий сепаратизм. У травні 2019 р. сервіс оголосив про блокування кількох публічних людей за порушення заборони на мову ворожнечі, включаючи ультраправого радіоведучого А. Джонса, релігійного лідера Л. Фаррахану, ультраправого активіста М. Яннопулоса, ультраправу активістку Л. Лумер і бізнесмена П. Нелена [35].

За дослідженням Нью-Йоркського університету, однією з платформ, яка найчастіше стикається із мовою ворожнечі, є соціальна мережа «Твітер», щомісячна аудиторія якої складає 330 млн людей. За статистикою, 3,8 млн постів за рік, тобто 0,1% з усіх повідомлень, які публікуються в твітері, підпадають під порушення правил сервісу, зокрема, мають мову ворожнечі. За словами адміністрації соціальної мережі, більшість подібного контенту видаляється максимально оперативно: 77% видалених постів мали менше як 100 переглядів, а ще 17% отримали від 100 до 1000 переглядів. Лише 6% видалених постів мали понад 1000 показів [96].

Адміністрація сервісу підкреслює, що його метою є «служіння майданчиком для публічних обговорень без насильства і переслідування» [10]. Аби гарантувати це, у твітері розроблені правила, які розподілені на декілька

категорій. Першою категорією є правила щодо безпеки. Зокрема, вказується, що не дозволяється:

- погрожувати насильством окремій особі чи групі людей;
- прославляти насильство;
- погрожувати тероризмом чи екстремізмом із насильницькою ідеологією;
- цілеспрямовано переслідувати кого-небудь чи підбурювати до цього інших осіб;
- бажати чи сподіватися, що хтось зазнає фізичних ушкоджень;
- пропагувати насильство проти осіб, погрожувати особам або переслідувати їх за ознакою раси, етнічної приналежності, національного походження, касты, сексуальної орієнтації, статі, гендерної ідентичності, релігійної приналежності, віку, інвалідності чи серйозних захворювань;
- пропагувати або заохочувати самогубство чи нанесення собі шкоди;
- розміщувати медіафайли з надміром кровопролиття та поширювати сцени насильства чи вміст для дорослих у прямих трансляціях, зображеннях профілю чи шапки;
- використовувати сервіс із будь-якою протиправною метою або на підтримку незаконних дій;
- розміщувати дитячу порнографію.

Другою категорією є правила щодо конфіденційності. Зокрема, вказується, що не дозволяється:

- публікувати й розміщувати особисту інформацію (як-от номер телефону й адресу) інших осіб без їхньої явної згоди й дозволу;
- погрожувати розкриттям особистої інформації чи заохочувати когось це зробити;
- розміщувати та поширювати чужі інтимні фото й відео.

Рис. 1.4.2. Скриншот посту британської письменниці Дж. Роулінг, в якому вона скаржиться, що троє людей навмисно опублікували фото біля її будинку, на якому видно точну адресу Роулінг. Невдовзі компанія «Твітер» видала подібні фото.

Третьою категорією є правила щодо вірогідності. Зокрема, вказується, що не дозволяється:

- користуватися сервісами у спосіб, який має на меті штучно доповнити чи приховати інформацію і маніпулювати користувач_ками чи заважати їхньому сприйняттю інформації;

- використовувати сервіси з метою маніпуляцій на виборах чи втручання у вибори або в інших видах громадської активності, тобто публікувати та поширювати матеріали, які можуть знизити участь або ввести людей в оману про те, коли, де та як взяти участь у громадській активності;

- видавати себе за інших осіб, інші групи чи організації, щоб ввести в оману, заплутати або обдурити інших користувачів;

- поширювати з метою введення в оману синтетичний і підроблений медіавміст;

- порушувати права інтелектуальної власності інших осіб, зокрема авторські права та правила використання торгових знаків .

Адміністрація мережі «Твітер» зазначає, що під час модерування звертає увагу на контекст: поведінку, спрямовану на окрему людину, групу людей або захищену категорію; скаргу від сторонньої людини чи того, на кого було направлено повідомлення; історію порушення правил; тяжкість порушення; тему законного суспільного інтересу [43].

Правила використання сервісу «Твітер» критикуються через співпрацю з урядами країн, небезпека якої була описана в попередньому розділі. У 2013 р. в соціальній мережі анонімними французькими користувач_ками були опубліковані дописи, що мали мову ворожнечі. Французька правозахисна група Союзу єврейських студент_ок подала позов у місцевий суд, після чого суддя винесла рішення розкрити особисту інформацію про користувач_ок, які опублікували пости. Після того, як адміністрація соціальної мережі «Твітер» заявила, що «переглядають можливості відповіді на запит», суд призначив штраф у 1000 євро щодня аж до виконання рішення. Правозахисні організації заявили про суперечливе рішення суду, оскільки у Франції на той час не було офісів соціальної мережі [95]. Вже у травні 2020 р. інцидент отримав продовження, коли парламент Франції ухвалив закон, запропонований партією президента Еммануеля Макрона, який передбачає величезні штрафи за розпалювання ворожнечі в інтернеті. У законі вказувалося, що французьке законодавство надаватиме соціальній мережі «Твітер» 24 години для вилучення контенту, що має мову ненависті, на вимогу органів влади. Якщо компанії не робитимуть цього, їм може загрожувати штраф у розмірі понад 1 млн євро. У разі систематичних порушень Французький аудіовізуальний регулятор може накладати адміністративний штраф у розмірі до 4% від глобального доходу платформи [31].

Відзначимо, що серед найвідоміших кейсів блокування «Твітером» публічних осіб за мову ненависті – видалення сторінок британського націоналіста Томмі Робінсона, американського шерифа Девіда Кларка, американського коміка Оуена Бенджаміна, музиканта Вайлі, антифеміністського блогера Філа Мейні, та музикантки Азілії Бенкс.

Окремо варто згадати про додаток «ТікТок», який у 2020 р. і приєднався до списку найпопулярніших соціальних мереж. Тікток критикують за недостатню модерацію мови ворожнечі на платформі, яку публікують саме діти. Хоча в додатку заборонені залякування, переслідування та будь-які вульгарні чи

ворожі висловлювання у своїх правилах, додаток не розробив ефективний метод моніторингу цього вмісту. Порівнюючи цю ситуацію з іншими сервісами варто відзначити, що мова ворожнечі існує всюди, але аудиторія ютубу, твітера та фейсбуку більш доросла і може нести відповідальність за повідомлення. На противагу, користувач_ки тіктока повинні мати принаймні 13 років, однак програма не може отримати підтвердження віку користувачів та користувачок. Через це діти можуть піддатися впливу ультраправих груп ненависті і терористичних організацій.

Отже, технологічні гіганти продовжують деталізувати правила поведіння у соціальних мережах. Одним з найважливіших прецедентів стало підписання Кодексу поведінки щодо протидії незаконному висловлюванню ненависті, який прийняла Європейська Комісія з компаніями «Ютуб», «Твітер», «Фейсбук», «Інстаграм», «Снепчат». Ці сервіси розробили детальні правила реагування на мову ненависті. Проте відзначається, що ці правила можуть розповсюджуватися не на всю аудиторію. Також можливе блокування контенту, який не порушив жодні правила, що залишає місце для подальшої дискусії на цю тему.

РОЗДІЛ 2

ВИКОРИСТАННЯ СОЦМЕРЕЖ У ПОЛІТИЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ США

2.1 Популяризація соцмереж у виборчому процесі США

Громадянська ідентичність людини формується під впливом низки чинників: державної політики, виборчих кампаній, політичних партій, виборів, медійного дискурсу та безпосередньо у процесі громадської активності. Як і будь-яка інша ідентичність особистості, громадянська ідентичність дозволяє людині, перебуваючи в суспільному просторі, розцінювати інших як «своїх» та «чужих». Світові практики залучення громадян_ок до громадської та політичної участі через соціальні мережі продемонстрували, що віртуальний комунікативний простір є одним із сприятливих факторів формування громадянської ідентичності і має потужний потенціал суспільної самоорганізації. Це може успішно використовуватися для зміцнення громадянського суспільства, а також у політичних цілях [16]. Зауважимо, що зростання популярності соціальних мереж в середині 2000-х рр. глибинно змінило комунікацію в усьому світі. Це дозволило кожній людині, у якої є доступ до інтернету, висловлювати свої думки та взаємодіяти з однодумцями та противниками. Технології продовжують стирати межі між засобами масової комунікації та міжособистісними каналами спілкування, дозволяючи людям без зусиль спілкуватися один з одним на будь-які теми, зокрема, політичні. У сучасну епоху люди споживають інформацію з медіаджерел, а політичні кампанії будуються на цифрових базах даних, щоб визначити моделі поведінки виборців і створити для них відповідні повідомлення. Як наслідок, продовжує накопичуватися доказ впливу соціальних мереж на політичний процес [45]. Соціальні мережі фактично перетворили політичну сцену на багаторічну виборчу кампанію. Американський письменник, літературознавець та соціолог Г. Рейнголд використовує термін «віртуальні спільноти», який позначає

переміщення політичного процесу з традиційних ЗМІ до інтернету [99]. У світі зростає кількість випадків, коли успіх та популярність політичних кандидатів прямо пропорційні активності використання соцмереж і чисельності підписників та підписниць. Один з яскравих прикладів – президент України В. Зеленський, який, на думку дослідни_ць, отримав перемогу на виборах саме завдяки вдалій політичній комунікації в соціальних мережах [104]. Проте політичні кампанії в соціальних мережах несуть в собі ризики, відсутні на інших традиційних медіаплатформах, як-то на телебаченні або в газетах. Через відкритий характер інформації в соціальних мережах окрема думка нерідко може вплинути на всю кампанію [38]. Першим політиком, який використав інтернет для політичних цілей, вважається демократ Г. Дін, губернатор штату Вермонт (1991-1993 рр.), а також кандидат на пост президента США у 2004 р. Йому допомогло те, що у 2002 р. в інтернеті з'явився сайт «МітАп», у 2003 р. були запущені сервіси «Лінкедін» та «МайСпейс», корпорація «Гугл» презентувала сервіс «Блогер», а також стала можливою для завантаження перша версія сайту «Вордпрес». Дін виграв «цифрові праймериз» на сайті «МувОн», отримавши 44% голосів [20]. Такий успіх позитивно оцінили американські ЗМІ. Також під час президентської кампанії Дін закликав прихильни_ць використовувати сайт «МітАп», на якому виборці могли познайомитися між собою та пізніше прийти на офлайн-зустріч із кандидатом, де жертвували гроші на кампанію. У січні 2004 р. сума внесків склала 41 млн доларів, більша частина яких була зібрана саме завдяки онлайн-кампанії. Цікаво, що головний суперник Діна, політик Д. Буш, зібрав 130 млн доларів, але більшість внесків була зроблена бізнесменами. Його цифрова кампанія обмежилася розсилкою інформації електронною поштою [64]. Хоча в підсумку Дін припустився поразки на виборах, політичні експерт_ки відзначають, що його кампанія вплинула на цифрову стратегію політика Б. Обама, що балотувався на пост президента у 2008 р. [32]. У 2004 р. американець М. Цукерберг з колегами створив сайт «Фейсбук». Невдовзі один з розробників соціальної мережі К. Г'юз залишив роботу над нею і почав працювати радником

політика Обама, який у 2008 р. планував балотуватися на посаду президента США. Г'юз створив для Обама сторінку на фейсбуці і використовував свої знання з управління контентом для того, аби випередити присутність інших кандидат_ок у соціальних мережах [31]. Втім, команда Обама майже не використовувала твітер, який з'явився у 2006 р. і почав набирати популярність. Замість повноцінного інтерактивного діалогу з підписни_цями, Обама розглядав твітер як інструмент публікації інформації про кампанію.

Рис. 2.1.1. Скриншот з твітера першого посту Бараку Обама.

Інші кандидат_ки під час виборчого процесу у 2008 р. також використовували технології інтернету. Майже половина кандидат_ок створили канали на ютубі та брали участь в активностях, що транслювалися в соцмережі «МайСпейс». Це допомогло у зборі грошей на кампанію, залученні громадськості до політичного процесу, організації та мобілізації прихильни_ць, пошуку даних про виборців, а також участі молоді у виборах [64].

Політичний процес в США на початку 2010-х рр. прийшовся на розквіт популярності смартфонів та мобільних додатків. Якщо у 2008 р. смартфон був лише у кожної десятої людини в США, то до 2011 р. відсоток власникі_ць таких телефонів зріс до 35%. У 2010 р. з'явився додаток «Форсквер», сайт «Пінтерест», а також соціальна мережа «Гугл+», що були особливо важливі під час майбутньої президентської виборчої кампанії [64]. Обама, що був єдиним кандидатом від демократів, використовував не лише фейсбук та твітер, а й постив фото в інстаграмі, ділився плейлистами з улюбленими піснями на сайті «Spotify», а

також розповсюджував інформацію через сайт «Тумблр». Також Обама анонсував своє бажання очолити країну на другий строк, розіславши 13 млн електронних листів, де розказав про свій намір [105].

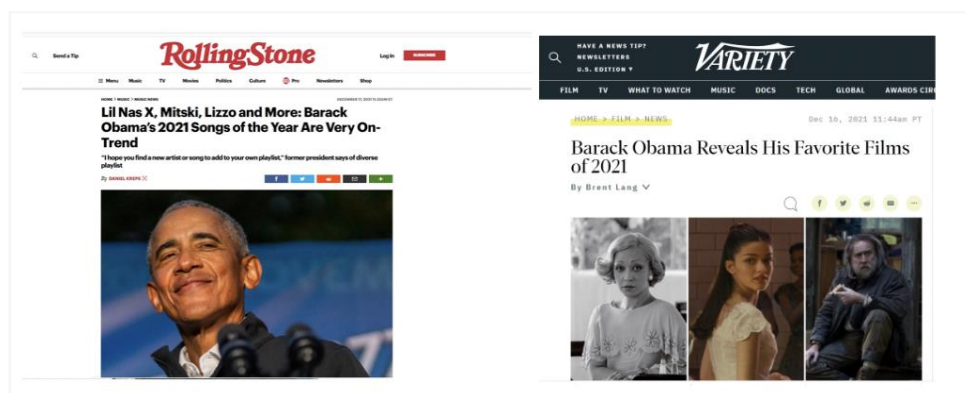

Рис. 2.1.2. Обама щороку публікує в соцмережах списки улюблених книжок, фільмів і пісень. Експерт_ки називають це прикладом якісної політичної комунікації. Ліворуч – скриншот статті «Роллінг Стоун», праворуч – скриншот статті видання «Вераеті».

Своєю чергою, кандидати-республіканці по-різному використовували соціальні мережі під час виборів у 2012 р. Так, політик М. Ромні зосередився на використанні фейсбуку, твітеру та ютубу, а його дружина створювала тематичні цифрові «дошки» на пінтересті. Політик Н. Гінґріч був звинувачений у «накрутці» фальшивих акаунтів у своєму твітері. Політик Р. Санторум майже не використовував соціальні мережі [55].

Медіа відіграли важливу роль у перебігу подій напередодні, під час та після президентських виборів у США у 2016 році. Це дозволило виборцям краще орієнтуватися у політичному ландшафті та новинах про кандидат_ок. На відміну від традиційних новинних платформ, соціальні медіа надали людям можливість коментувати пости кандидат_ок, новини про них або статті про їхню політику.

Соціальні мережі відіграли вирішальну роль у президентській кампанії політика Б. Сандерса. Його значні витрати на рекламу у фейсбуці та інстаграмі привернули велику кількість молодих виборців та допомогли зібрати 230 млн доларів на рекламу. У травні 2016 р. 450 тис. людей долучилися до групи «Данк Мім Сташ» у фейсбуці, яка була присвячена вихвалянню кандидата Сандерса і

паралельно публікувала меми про недоліки кампаній Д.Трампа, Г. Клінтон та Т. Круза. Реакція на групу була різною: оглядач Д. Кросбі з видання «Інверс» назвав її «місцем найгірших політичних мемів», а видання «Вашингтон Пост» написало, що у групі «говорять мовою, з якою люди виростили у соціальних мережах... на передвиборчих фотографіях Сандерса приписують посилання на попкультуру – сайт «БазФід», фільм «Месники» та репера Ліл Бі». Станом на кінець 2021 р. група видалена або переміщена у приватний режим.

Рис. 2.1.3. Один з мемів на підтримку Берні Сандерса зображує його в ролі Капітана Америки – популярного супергероя з коміксів.

Що ж до політика Круза, то його передвиборча кампанія в інтернеті була майже непомітною, натомість стала об'єктом насмішок прихильни_ць інших кандидатів. Зокрема, вірусним стало відео, де Круз невдало потискає руку політичині К. Фіорині. Деякі інтернет-тролі поширювали фальшиву теорію змови, що Круз є легендарним маніяком-вбивцею Зодіаком, чиї злочини припадають на 1960-70 рр, хоча сам політик народився у 1970 р [58].

Передвиборча кампанія політичині Г. Клінтон ґрунтувалася на вже використовуваних стратегіях і тактиках в соціальних мережах. Більшість дописів кандидатки стосувалася теми неправдивих новин, які використовував інший кандидат Трамп, а також повідомлень про потенційне втручання російських спецслужб у передвиборчий процес. Дослідник Л. Бокселл стверджує, що програш Клінтон пов'язаний з тим, що вона «сфокусувалася на своїй аудиторії в соціальних мережах, в той час, як Трамп отримав голоси груп, не залучених до

цифрових мереж» [14]. У червні 2016 р. Клінтон оголосила, що її висування підтримав тодішній президент Обама, на що Трамп заявив: «Обама щойно підтримав нечесну Клінтон. Він хоче ще чотири роки Обами, але ніхто не хоче!», на що Клінтон відповіла постом «Видали свій акаунт». Повідомлення встановило рекорд за кількістю реакцій під час виборчої кампанії і набрало 660 тисяч ретвітів і 26 тисяч відповідей.

Що ж до переможця виборів, то Д. Трамп широко використовував соціальні мережі, аби привернути увагу виборців. На відміну від інших кандидат_ок, у більшості повідомлень Трамп посилався не на сайт своєї політичної кампанії, а на інші засоби масової інформації. Унікальне використання Трампом соціальних мереж в порівнянні з іншими кандидат_ками привернуло увагу громадськості, оскільки багато повідомлень були швидкими реакціями на заяви опонент_ок та висловленням думки щодо різних питань. До моменту, поки Трамп був офіційно висунутий кандидатом від республіканської партії, багато його повідомлень у соціальних мережах прямо атакували опонентів з партії. Зокрема, видання «Слейт» зазначило, що Трамп «зберіг свою вульгарну енергію і перевів її на політичну арену», а газета «Вашингтон Пост» назвала його манеру писати повідомлення «плідною, популістською і одержимою собою» [76].

Отже, зростання популярності соціальних мереж в середині 2020-х рр. глибинно змінило політичну комунікацію в усьому світі. Це відобразилося на американському суспільстві, яке почало використовувати різноманітні сервіси під час виборів. Демократ Г. Дін скористався сайтами «МітАп» та «МувОн», демократ Б. Обама активно використовував фейсбук у під час першого президентського строку, а також твітер та інстаграм під час другого президентського строку. Навіть у 2022 р. стиль політичної комунікації Б. Обами є прикладом якісної роботи із аудиторією. У 2016 р. спостерігався різкий ріст використання соціальних мереж у політичній комунікації. Основні кандидат_ки Д. Трамп, Г. Клінтон, Б. Сандерс по-своєму будували стиль розмови з

потенційними виборцями в інтернеті. Проте найбільш вдалою стало використання соціальних мереж Д. Трампом. Це стиль одні ЗМІ називали «вульгарним» і «популістським», інші – «плідним», адже саме він став одним з факторів, який приніс Трампу перемогу.

Використання Д. Трампом соціальних мереж привернуло увагу громадськості ще на початку 2010-х рр.. Тоді співробітник відділу маркетингу бізнесмена П. Костанцо запропонував Трампу використовувати соціальні мережі, щоб привернути увагу до його книги «Думай, як чемпіон». Після цього виявилось, що акаунт @DonaldTrump вже використовується як пародійна сторінка. Після цього команда маркетингу Трампа вирішила використовувати назву акаунту @realDonaldTrump. Перший пост Трампа датується 4 травня 2009 р., коли він оголосив про свою появу на телевізійній програмі «Лейт Шоу Віз Девід Леттерман», що мала вийти за декілька днів [75]. З 2009 до 2011 рр. пости, які позиціонувалися як ті, що були опубліковані особисто бізнесменом, мали примітку у тексті повідомлення «від Дональда Трампа», але після цього примітка зникла. Вважаємо за необхідне оглянути основні кейси, в яких Трамп використовував мову ворожнечі або неоднозначно висловлювався на рахунок різних ситуацій.

Ще до офіційної заяви Трампа про свої політичні амбіції, його твіти часто були предметом дискусії в суспільстві. У 2015 р. стався скандал після посту Трампа про голлівудську акторку 1950-х рр. і зірку фільму «Запаморочення» К. Новак, який містив сексистські висловлювання. Коли К. Новак вперше за багато років з'явилася на церемонії «Оскар», Д. Трамп написав: «Мені дуже важко на це дивитися. Новак повинна засудити свого пластичного хірурга!». К. Новак заявила, що після цього повідомлення декілька днів боялася виходити із дому.

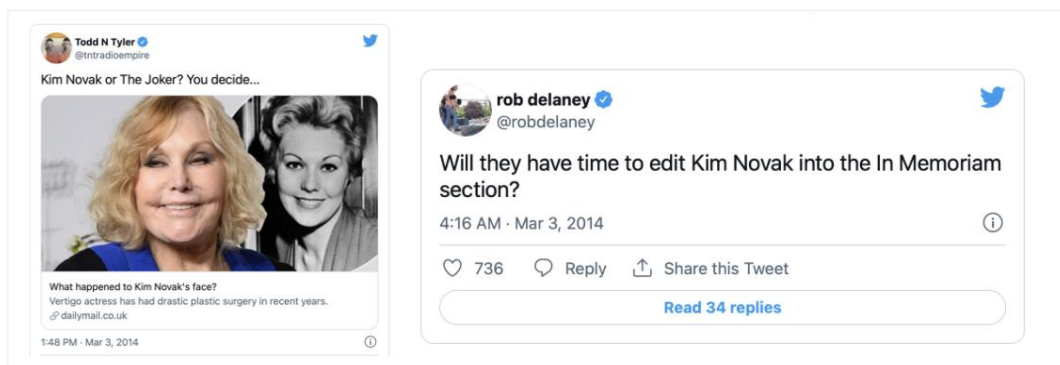

Рис. 2.2.1. Пост Трампа про Кім Новак став причиною появи інших образливих повідомлень щодо зовнішності акторки. В цьому є одна з небезпек мови ворожнечі, яка лунає від публічних людей.

У 2013 р. пости Трампа стали частішими і почали стосуватися політичної тематики. З моменту балотування у 2015 р. Трамп отримав велику кількість прихильни_ць в соціальних медіа, які називають себе «сендіпейдс» (з англ. centipedes – багатоніжки), що відсилає до латинської назви членистоногих губоногих. Це слово з’явилося після інтернет-мему в одному з роликів серії відео «Ю Кент Стемп Зе Трамп» [50].

Примітно, що під час президентської кампанії 2016 р. одні пости в акаунті Д. Трампа були опубліковані з пристрою на операційній системі (ОС) «Андроїд», а інші – на операційній системі «айОс». Пости з ОС «Андроїд» найчастіше надсилалися у стандартний неробочий час і мали більш жорсткий стиль, а пости з ОС «айОс», ймовірно, надсилалися від команди Трампа і мали, скоріше, офіційний тон. Пізніше аналіз, виконаний електронними системами, показав, що команда Трампа намагалася наслідувати його стиль у деяких повідомленнях [34].

На початку президентської кампанії Трамп мав 2,9 млн підписни_ць, на момент блокування акаунту у січні 2021 р. ця цифра склала 88,7 млн [46]. Проте існують дослідження, що певна частка акаунтів є фальшивими, а також так званими ботами [42]. Зокрема, у статті видання «Ньюсвік» у травні 2017 р. вказувалося, що серед 30,9 млн підписни_ць в акаунті Трампа, 49% з них на той момент були саме фальшивими або ботами [36]. У жовтні 2018 р. дослідницька група «СпаркТоро» виявила, що 60% підписни_ць Трампа були «ботами і

спамом, неактивним або пропагандистським». У 2018 р. соціальна мережа «Твітер» організувала власне масштабне видалення фальшивих акаунтів та ботів, після чого з акаунту Трампа було видалено близько 100 тис. сторінок серед 53,4 млн фоловер_ок (6% акаунтів) [103]. Сам Трамп часто скаржився на скорочення кількості підписни_ць, звинувачуючи у цьому модераторів твітера, а також під час персональних зустрічей із генеральним директором сервісу Д. Дорсі [68].

Що ж до публічної реакції на пости Трампа, то радники президента неодноразово попереджали, що його інтернет-активність може відштовхнути деяких прихильни_ць [21]. У 2017 р. опитування каналу «Фокс Ньюз», який вважається прореспубліканським, показало, що 70% респондент_ок вважають пости Трампа такими, що шкодять його репутації [40]. У 2019 р. опитування компанії «ЮМесс Ловелл» показало, що 68% респондент_ок вважають, що Трамп публікує занадто багато постів [39].

Характерною рисою президентства Трампа стали його експресивні заяви у твітері щодо змін у політичному курсі або звільнення чи призначення нових працівни_ць. Досі залишається незрозумілим, чи були подібні пости офіційними директивами або мали під собою інше документальне підтвердження. В якості одного з прикладів можна привести пост Трампа про заборону служби в армії відкритих трансгендерних персон у серпні 2017 р. За деякий час після публікації посту Трампа голова об'єднаного комітету керівників штабів США Д. Данфорд опублікував повідомлення, в якому заявив, що зміни будуть реалізовані лише після документальної вказівки президента міністру оборони та відповідного указу. У серпні 2017 р. Трамп видав відповідний меморандум, а зміни в законі почали діяти лише з січня 2018 р. аж до їх скасування у січні 2021 р. Залишається невідомим, чи запустив пост Трампа ланцюжок змін у відомствах ще до публікації офіційних заяв [91].

За деякий час після цього інциденту у суспільстві виникла дискусія щодо механізму впровадження в життя законодавчих ініціатив винятково після оголошення про них офіційною особою в соціальних мережах. Ш. Спайсер, який

був директором з комунікацій і пресекретарем Білого дому, виступаючи перед ЗМІ, заявив: «Твіти вважаються офіційними заявами Президента США». На противагу, професорка права Гарвардського університету Д. С. Герсен в інтерв'ю виданню «Фореїн Полісі» відзначила: «Твіт президента не є ні законом, ні розпорядженням, тому не має юридичної сили». У 2017 р. Міністерство юстиції США в одній із судових справ постановило, що пости Трампа були «офіційними заявами Президента США». В іншій судовій справі відомство заперечило це, встановивши, що пости були «персональною поведінкою, яка не має відношення до здійснення державної влади» [23]. У 2019 р. міністр ВМС США заявив, що не інтерпретував пост Трампа про недопустимість позбавлення звання учасника елітних військ «морських котиків» Едварда Галлахера як офіційну заяву президента США [51]. У 2020 р. суд попросив Трампа пояснити пост про розкриття документів про можливий вплив Росії на хід президентських виборів у 2016 р. Пізніше керівник апарату Білого дому М. Медоуз заявив, що пости президента не є конкретними заявами про розсекречення документів [40].

За деякий час після початку президентства Трамп скоротив кількість щоденних брифінгів для ЗМІ в Овальному кабінеті. Замість цього президент побудував свій стиль ведення твітеру на основі політичних невдоволень, теорій змови і віртуальних нападів на політичних опонент_ок, що допомогло йому наблизитися до домінування і диктування у стилі новин [87]. Окремо варто згадати про ретвіти повідомлень в акаунті Трампа, які також стали важливою частиною стилю його поведінки в соціальних мережах. Журналіст видання «Вашингтон Пост» виявив, що Трамп часто робив ретвіти:

- випадкових повідомлень, які бачить, поки знаходиться в онлайні;
- ретвіти повідомлень, в яких хтось його хвалить;
- ретвіти повідомлень, які мають зображення, меми або заголовки новин;
- ретвіти повідомлень, які мають критику політичних опонент_ок або мову ворожнечі на їхню адресу [27].

За час президентства пости Трампа неодноразово стосувалися перегляду ним шоу «Фокс Енд Френдс» на каналі «Фокс Ньюз». У січні 2018 р., коли вийшов епізод про «ядерну кнопку» північнокорейського лідера К. Ч. Ина, Трамп твітнув, що «ядерна кнопка президента США більша і потужніша» [36]. Цей та інші пости були опубліковані за декілька хвилин після трансляції, що дало привід припустити, що Трамп регулярно дивиться шоу і реагує на нього під час прямого ефіру. Деякі оглядачі пов'язують активність Трампа у твітері зранку саме з трансляцією цієї програми у цей час.

Було виявлено, що, найімовірніше, у Трампа не було жодної стратегії у публікації подібних постів. Це може нагадувати принцип подачі новин у кабельних мережах, де часто спостерігаються подібні стрибки на теми, що не пов'язані між собою. Припускається, що твіт Трампа про відсутність загиблих у сфері комерційної авіації, про яку йому «щойно повідомили», був Трамп назвав Робарта «так званим суддею» і додав: «Якщо щось станеться, опублікований після згадки аналогічного звіту в програмі «Фокс Енд Френдс». Після реєстрації у твітері Трамп написав про шоу «Фокс Енд Френдс» 355 згадок, про шоу «Америкас Ньюзрум» 125 згадок і про шоу «Фокс Енд Френдс Ньюзрум» 99 згадок [24].

Громадськість часто критикувала Д. Трампа за тенденцію публікації ретвітів, а також посилання на расистські та антисемітські сайти, а також на портали з неправдивими новинами. Зокрема, у листопаді 2015 р. Трамп опублікував зображення, на якому стверджувалося, що 81% вбитих білих людей загинуло через темношкірих осіб. Пізніше виявилось, що цю фальшиву інформацію вперше опублікував неонацистський сайт, що перебільшив цифру у п'ять разів [38]. У липні 2016 р. Трамп опублікував зображення кандидатки-суперниці Гіллари Клінтон з підписом «найбільша корупційна кандидатка» і з фігурою, що дуже нагадує Зірку Давида, яка є релігійним символом єврейського народу. Менеджер Трампа у соціальних мережах заявив, що зірка означає значок

американського шерифа і за деякий час видалив зображення. Проте Трамп не погодився з видаленням, заявивши: «Я б, скоріше, захищав це» [32].

Рис. 2.2.2. Ліворуч – перша версія зображення у твітері Трампа, праворуч – відредагована, що з’явилася після першої.

У лютому 2017 р. Д. Трамп опублікував пост про окружного суддю США Д. Робарта, який виніс рішення про заборону Трампу робити поїздки. звинувачуйте його і судову систему. Погано!». Юридичні експерти висловили думку, що такі коментарі можуть підірвати федеральну судову владу [33].

У травні 2017 р. Д. Трамп опублікував незакінчений пост: «Всупереч постійному негативному covfefe преси». Слово covfefe, ймовірно, означало coverage, тобто «висвітлення». Трамп видалив пост через шість годин, але новина про це швидко розповсюдилася і породила багато жартів і спекуляцій в соціальних мережах. Проте Трамп не визнав орфографічну помилку і за деякий час написав: «Хто може з’ясувати справжнє значення цього слова? Насолоджуйтеся!», а секретар Білого дому заявив: «Я думаю, президент і невелика група людей знають точно, що він мав на увазі». За перші 24 години після публікації хештег #covfefe використовувався 1,4 млн разів, а невдовзі слово covfefe стало мемом і елементом популярної культури. Деякі експерти заявили, що інцидент став метафоричним прикладом відмови Трампа визнавати свої помилки [62].

У червні 2017 р. Саудівська Аравія, Єгипет, Об'єднані Арабські Емірати і Бахрейн розірвали дипломатичні зв'язки з Катаром. Причиною цього стали звинувачення на адресу Катару через підтримку країни міжнародного тероризму, в тому числі «Аль-Каїди» та «Ісламської держави». Після цього Трамп написав пост, в якому зазначив, що він вважає своєю заслугою рішення країн Перської затоки. «Так добре бачити це. Вони заявили, що займуть жорстку позицію щодо фінансування екстремізму, всі згадки тоді вказували на Катар. Можливо, це буде початком кінця жаху тероризму», – йшлося у повідомленні [36]. Воно підірвало дипломатичну роботу держсекретаря Р. Тіллерсона, посла США в Катарі Д. Ш. Сміт і міністра оборони США Д. Матісса, які зайняли нейтральну позицію і закликали до діалогу та компромісу [102].

У червні 2017 р. сталися терористичні акти в Лондоні. Невдовзі після інцидентів мер Лондона С. Хан виступив з офіційною заявою і повідомив, що «місто залишається одним із найбезпечніших у світі» і «немає причин для занепокоєння». Останній коментар був розкритикований Трампом, який написав пост: «Щонайменше 8 людей загинуло і 47 поранено у результаті теракту, а мер Лондона каже, що немає причин для хвилювання!». Деякі ЗМІ та публічні особи розкритикували це повідомлення і заявили, що слова Хана були вирвані з контексту. Наступного дня Трамп написав, що мер Лондона намагається «жалюгідно виправдатися», а британські медіа намагаються «наполегливо продати це». Коли Хана попросили це прокоментувати, він заявив, що у нього немає часу відповідати на твіти Трампа. Після цього сини Трампа написали пости, що Хан має «припинити нападки на їхнього батька» [25].

У червні 2017 р. Д. Трамп опублікував пост про ведучих програми «Монінг Джо» М. Бжезінські і Д. Скарборо: «Божевільна Міка з низьким інтелектом і псих Джо» і додав, що Бжезінські намагалася приєднатися у новорічну ніч до святкування із ним, але її кандидатура «була відхилена через кровотечу ведучої після підтяжки обличчя». Ці пости отримали багато критики від публічних осіб [74]. У відповідь на це пресекретарка дружини президента М. Трамп заявила:

«Як вже публічно заявляла Перша леді раніше, якщо на її чоловіка нападають, він відповість у 10 разів сильніше». Втім, залишається невідомим, чи ця заява була на підтримку Д. Трампа, чи мала іронічний підтекст. У липні 2017 р. Трамп написав пост: «Джо Скарборо божевільний, а Міка Бжезінські тупа, неначе каменяка, але їхнє шоу з низьким рейтингом просуває керівництво Ен-бі-сі. Це так погано!» [41].

У липні 2017 р. Д. Трамп опублікував змонтоване відео, на якому він «лупцює» логотип телеканалу «Сі-ен-ен». Основою відредагованого ролика став виступ Трампа на одній зі спортивних програм у 2007 р., коли він побив главу реслінгової імперії та свого давнього друга В. МакМахона. Телеканал «Сі-ен-ен» часто критикував Трампа, за що той назвав мережу «фейковим ЗМІ» [28]. Після публікації змонтованого відео представник каналу Б. Стетлер опублікував заяву, в якій зазначив, що Трамп заохочує до насильства на адресу журналістської спільноти [67]. Сам Трамп заявив, що канал сприйняв його пост занадто серйозно і додав, що канал «Сі-ен-ен» «сам завдав собі шкоди» [80]. За деякий час виявилось, що ролик змонтувала не команда Трампа, тому що до цього відео з'явилося на сайті «Реддіт». Але представник Білого дому це заперечив, втім, відмовився відповісти на питання, як Трамп отримав ролик [72].

У вересні 2017 р. Д. Трамп опублікував серію постів про Північну Корею. Це сталося після того, як міністр закордонних справ Північної Кореї Лі Ен Хо заявив, що постійні погрози США зруйнувати країну «роблять візит наших ракет на всю територію США ще неминучішим» [34]. На це Трамп написав: «Щойно почув, що міністр закордонних справ Північної Кореї сказав в ООН. Якщо він повторює думки маленької людини-ракети, то невдовзі їх поблизу не буде!» [14]. Деякі користувач_ки твітеру висловили своє обурення постами, посилаючись на погрозу насильства, що прямо заборонена в правилах. Адміністрація сервісу заявила, що в майбутньому перегляне правила, щоб уникнути появи подібного контенту [97]. У жовтні 2017 році Трамп назвав спроби переговорів державного

секретаря Р. Тіллерсона із лідером Північної Кореї «порожньою тратою часу» і повідомив Тіллерсона про звільнення через твіт [84]

У листопаді 2017 р. Трамп опублікував три антимусульманські ретвіти ультраправої ультранаціоналістичної організації «БрітанФьорст». У першому відео демонструвалося, як «мусульманські мігранти б'ють голландського хлопчика на милицях». Друге відео мало назву «Мусульманин руйнує статую Діви Марії», а в третьому демонструвалося, як «ісламістський натовп штовхає підлітка з даху і б'є його до смерті». Ситуацію обговорили в британському парламенті і навіть хотіли скасувати візит Трампа у Велику Британію [26]. Через декілька місяців під час інтерв'ю в Давосі Трамп, коментуючи ситуацію, заявив: «Якщо ви говорите, що це не жахливі люди і расисти, то я вибачусь, якщо ви хочете цього». За словами американського лідера, він «абсолютно нічого не знав» про діяльність організації «БрітанФьорст». Трамп наголосив, що ним керувало переконання в необхідності боротьби з терором радикальних ісламістів [37]. Проте розміщення ретвітів Трампом було схвалено в ультраправих колах, в соціальних мережах посилювалися ісламофобські коментарі і це підвищило популярність організації «БрітанФьорст» [25].

У лютому 2018 р., після того, як радник з національної безпеки Х.Р. Макмастер заявив про наявність доказів про втручання Росії у президентську кампанію 2016 р., Трамп написав, що Макмастер «забув сказати, що росіяни вступили у змову з демократами, але не вплинули на результати виборів» [71].

У серпні 2018 р. Трамп написав пост про те, що у Південній Африці здійснюються експропріація земель та вбивства білих фермерів. Міністр комунікацій ПАР Н. Моконьяне назвала пост Трампа «недоречним». Глава відомства висловила стурбованість у зв'язку з даними заявами американського лідера, наголосивши, що вони суперечать духу відносин між двома країнами [20]. Своєю чергою, організації, що перевіряють факти, заявили, що немає вірогідних даних, які свідчать про те, що білі фермери мають більший ризик бути вбитими, ніж інші расові групи [83].

Д. Трамп часто публікував пости про нелегальних мігрант_ок, намагаючись просувати свою кампанію зведення стіни між США та Мексикою. Так, у січні 2019 р. він поскаржився, що «вартість нелегальної міграції» за місяць складає майже 19 млн доларів, а кількість мігрантів у США складає 25 млн людей. Це повідомлення було розкритиковане за неточність, а президентська адміністрація не відповіла на запити ЗМІ з проханням надати документи, які могли б верифікувати ці дані. В інших постах Трамп перебільшив відсоток ув'язнених в американських тюрмах, які складали мігрант_ки, а також спекулював резонансними злочинами, які дійсно скоїли деякі з них [22].

У липні 2019 р. Д. Трамп опублікував пост про те, що політикині з Демократичної партії А. Окасіо-Кортес, А. Тлайб, А. Преслі та І. Омар, які неодноразово критикували діяльність Трампа, «мають повернутися у зламани і повні злочинності місця, звідки вони прийшли, і виправити їх» [90]. Видання «Вокс», «Ю-ес-ей Тудей», «Асосіейтед Прес» назвали пост расистським і мізогінним; Трампа засудили деякі політики_ні, зокрема, прем'єр-міністр Канади Д. Трюдо, канцлерка Німеччини А. Меркель і президент Європейської ради Д. Туск. Водночас деякі прихильники правих та ультраправих рухів підтримали заяву Трампа [18].

У серпні 2019 р. після смерті американського фінансиста і сексуального злочинця Д. Епштейна президент США Д. Трамп зробив ретвіт відео, в якому комік Терренс Вільямс безпідставно звинувачує Клінтонів у вбивстві Епштейна. Деякі публічні особи засудили Трампа через цей вчинок. Сам президент захищав думку Вільямса, а у наступних повідомленнях повторив, що підтримує цю теорію змови [86].

У вересні 2019 р. розпочалося розслідування у справі про імпічмент президента США Д. Трампа. Воно було розпочато у зв'язку із заявою анонімного інформатора, який стверджував, що Трамп нібито тиснув на президента України Володимира Зеленського, щоб Україна розслідувала дії Джо Байдена. Це було кваліфіковано як можливий тиск на президента іноземної держави з метою

втручання у виборчу кампанію і неприпустимі зловживання повноваженнями президента [22]. Після цього Трамп написав пост, у якому процитував пастора з Техасу Роберта Джеффреса, який заявив, що імпічмент призведе до громадянської війни. Повідомлення було розкритиковане деякими політиками через підбурення до конфлікту між різними групами в американській спільноті. Невдовзі після публікації повідомлення, соціальну мережу очолив хештег #ГромадянськаВійна2 [20]. Після цього Трамп написав декілька твітів про Адама Шиффа, який був головою комітету з розвідки та керував розслідуванням скандалу. Трамп опублікував пости, в яких запропонував заарештувати Шиффа за державну зраду, а також назвав його «корумпованим політиком і, ймовірно, дуже хворою людиною, яка ще не заплатила ціну за те, що він зробив з країною». Повідомлення було розкритиковане користувачами сервісу «Твітер» за завуальовану погрозу [30]. Зазначимо, що Трамп також неодноразово публікував повідомлення, в яких атакував і погрожував анонівному інформатору, який подав звіт, що став причиною скандалу. Зокрема, Трамп опублікував на своїй сторінці в соціальній мережі посилання на непідтверджену статтю видання «Вашингтон Ікземінер», в якій називалося ім'я інформатора, хоча його дані захищаються федеральними законами [69]. Пізніше Трамп заявив, що розслідування є «лінчуванням», а процесу «не вистачало належного процесу, справедливості чи будь-яких юридичних прав». Це повідомлення викликало обурення громадськості через расизм, адже лінчування означає вбивство натовпом зазвичай темношкірої людини без суду і слідства. Помірну критику висловили навіть політики-республіканці [73].

У січні 2020 р. Д. Трамп пригрозив завдати удари по 52 іранських об'єктах, якщо Тегеран здійснить атаки проти американців чи американських об'єктів. Він написав пост: «Нехай це послужить попередженням: якщо Іран завдасть удару, ми вибрали 52 іранські мішені (вони символізують 52 заручників, захоплених Іраном багато років тому), деякі з них дуже високого рівня і важливі для Ірану і

іранської культури». Відзначимо, що говорячи про 52 заручників, Трамп мав на увазі кризу в посольстві США в Тегерані в 1979 р. Тоді група іранських заклотників захопила десятки заручників у дипломатичному відомстві. 52 людей були звільнені в 1981 р. [39].

У квітні 2020 р. відбулися протести проти карантинних обмежень та вимагали відновити повноцінну роботу всіх закладів. Тоді ж Трамп написав пости з вимогою «звільнити Мічиган, Міннесоту та Вірджинії». Деякі користувачі соціальних мереж розкритикували такі повідомлення, а за деякий час у твітері з'явився тренд #ЗвільнітьАмерику [35]. Вже у жовтні 2020 р. Трамп заявив, що покине військовий госпіталь за три дні після виявлення в нього коронавірусної хвороби. Він написав: «Відчуваю себе добре! Не бійтеся коронавірусу! Не дозволяйте йому домінувати у вашому житті! Я відчуваю себе краще, ніж 20 років тому!». Повідомлення було широко розкритиковане громадськістю через нехтування карантинними вимогами і через те, що воно здатне підірвати систему охорони здоров'я. Наукові, медичні та етичні експерт_ки, пацієнт_ки з коронавірусною хворобою і родини загиблих від КОВІД-19 висловили стурбованість намаганням Трампа применшити вплив хвороби, яка на момент публікації твіта забрала понад 200 тис. життів людей, що проживають у США. За декілька днів Трамп написав ще один пост, у якому стверджував, що сезонний грип більш смертоносний за коронавірусне захворювання. Адміністрація сервісу «Твітер» відреагувала на цей пост, зробивши над ним автоматичну приписку, що текст може вводити в оману [18].

Вже у травні 2020 р. Д. Трамп зробив ретвіт, на якому один з його прихильників, комісар округу в Нью-Мексико Куї Гріффіні каже: «Хороший демократ – це мертвий демократ». Пізніше Гріффіні сказав, що мав на увазі політичну смерть, але додав, що у випадку перемоги демократів на виборах, їх варто стратити. За годину після першого ретвіта Трамп відреагував на випадки насильства в Міннеаполісі: «Коли починається мародерство, починається

стрілянина». Після цього адміністрація сервісу «Твітер» позначила повідомлення як таке, що прославляє насильство [61].

Зазначимо, що Трамп неодноразово використовував твітер, аби заявити, що телеведучий каналу «Ем-сі-ен-бі-сі» Д. Скарборо причетний до смерті Л. Клаусутіс, яка була його помічницею під час роботи в Конгресі і померла в 2001 р. Експертиза показала, що Клаусутіс померла від того, що втратила свідомість і вдарилася головою. Розтин виявив, що у Лорі була не діагностована хвороба серця, яка і стала причиною смерті. У травні 2020 р. Трамп опублікував серію постів, в яких написав, що Скарборо вбив Лорі. У компанії «Твітер» відмовилися видалити повідомлення, попри прохання вдовця Лорі Тімо Клаусутіса, яке він описав у відкритому листі генеральному директору Джеку Дорсі через газету «Нью-Йорк Таймс». Клаусутіс зазначив, що «звичайного користувача одразу б видалили за подібні твіти» і додав: «Прихильники цієї теорії змови, включаючи Президента США, продовжують поширювати свою жовч і дезінформацію на платформі» [88].

Також у червні 2020 р. Д. Трамп опублікував пост, у якому стверджував, що учасник руху «Життя чорних важливі», демонстрант з Буффало, «впав сильніше, ніж його штовхнули» і міг бути «антифа-провокатором». Пост Трампа посилається на теорію змови, яку пропонує ультраправий канал «Ван Америка Ньюс Нетворк» і Крістіан Роуз, який раніше працював в російському пропагандистському виданні «Спутнік Ньюс». Організації, що перевіряють факти, заявили, що немає жодних підтверджень, що чоловік був «антифа-провокатором» і що він «впав сильніше, ніж його штовхнули» [19].

У червні 2020 р. Д. Трамп опублікував ще один пост з відео, на якому дві групи літніх людей нецензурно сперечаються про його президентство і один із прихильників двічі кричить: «Біла сила!». У повідомленні Трамп подякував демонстрантам, які його підтримують, назвавши їх «великими людьми». Після цього розгорнулися дискусії про те, чи є пост відверто расистським. Невдовзі

Трампа видалив його, а в Білому домі заявили, що президент не чув жодних расистських закликів на відео [47].

У липні 2020 р. Д. Трамп опублікував ретвіт з відео працівника своєї команди, в якому був використаний музичний трек американського гурту «Лінкін Парк». Невдовзі група заявила, що не підтримує американського президента і не давала йому права на використання своєї музики. До цього гурти «Квін» і «Аеросміт», а також співачки Ріанна і Адель також скаржилися на використання Трампом їхньої музики [15].

У липні 2020 р. вийшла публікація соціологічного опитування. Воно показало, що 66% жінок, що живуть у провінції, не схвалюють дії Трампа. Після цього Трамп написав пост, в якому звернувся до «провінційних американських домогосподарок»: «Байден знищить ваш район і американську мрію. А я збережу і примножу!». Повідомлення було розкритиковане за узагальнення ролі жінки в домі, адже кількість жінок, які залишаються вдома, наразі складає 27% проти 49% у 1967 р. [81].

У липні 2020 р. Д. Трамп заявив, що вкладка «тренди» у твітері, в якій публікуються найобговорюваніші теми, є «справді смішною, нелегальною та, звісно, дуже нечесною». Це сталося після того, як у вкладці дедалі частіше почали з'являтися теми з критикою Трампа. Ця заява була широко розкритикована користувач_ками соціальної мережі, які спиралися на Першу поправку до Конституції США, яка гарантує свободу слова. Невдовзі у твітері у тренди вийшла тема #ПрезидентПлакса.

Загалом активність Д. Трампа в твітері була оцінена медіаексперт_ками неоднозначно. Дослідження «Нью-Йорк Таймс» показало, що кожен восьмий пост Трампа був особистою образою, а з початку президентства і до травня 2019 р. Трамп образив 598 людей: громадян_ок США, журналіст_ок, колективи новинних програм, телеведучих, колишніх соратни_ць і співробітни_ць, колективи державних установ, мешкан_ок штатів Нью-Йорк і Каліфорнія, а також окремі країни [37]. Д. Махаффі з видання «Гілл» зазначив, що «технології

в руках диктаторів та авторитаристів можуть використовуватися для того, аби посіяти страх і розгубленість, а також відволіктися на дрібниці». Він додав, що «лідери мають використовувати революційні досягнення в комунікації для вирішення криз, а не для їхнього розпалювання» [85]. Видання «Файненшіал Таймс» погодилося із цим і привело приклад, коли у вересні 2017 р., одразу після нищівного урагану в Пуерто-Рико, Трамп обурився в твітері, що спортсмени Національної футбольної ліги (НФЛ) не встають під час виконання гімну в знак протесту проти поліційного свавілля щодо темношкірих американців. Після цього на пресконференції у Білому домі Трампу було поставлено 15 питань щодо скандалу з НФЛ і лише три – про наслідки урагану в Пуерто-Рико [28].

Дослідники М. Джеттер, У. Еккер, С. Левандовський провели аналіз інтернет-активності Трампа. Він показав, що у моменти, коли ЗМІ частіше писали про розслідування спецпрокурора Мюллера про можливий вплив Росії на президентські вибори у 2016 р., кількість постів Трампа на інші теми суттєво збільшувалася. Це, своєю чергою, призводило до зменшення повідомлень про розслідування та відвернення уваги медіа від тем, що могли бути загрозливими для президента. Дописувач «Нью-Йорк Мегезін» Френк Річ не погоджується з тим, що ЗМІ мали приділяти постах Трампа менше уваги. Він заявляє, що, по-перше, твіти самі по собі є новиною; по-друге, ЗМІ також пишуть про інші історії; по-третє, ліберальна публіка часто вважала, що тільки вона може стежити за тенденціями твітів Трампа, але загальна аудиторія також може це робити. В підсумку Річ приходить до думки, що Трамп не мав намірів відвернути публіку, а відсутність чіткої системи показувала його «психічну нестабільність і змушує задуматися, чи настане нервовий зрив раніше, ніж думають інші» [92].

Доцент кафедри журналістики та медіакомунікації Університету штату Колорадо М. Хамфрі виявив, що всі пости Трампа мають п'ять основних повідомлень для аудиторії, які можуть проявитися навіть в один день:

- «У справжніх США повно загарбників»;
- «Справжні американці можуть це побачити»;

- «Я маю унікальну кваліфікацію, аби зупинити вторгнення»;
- «Істеблїшмент заважає мені це зробити»;
- «Через це США перебувають у смертельній небезпеці».

Всі ці повідомлення можна об'єднати в одне основне: «Істеблїшмент заважає мені захищати вас від загарбників». Під «істеблїшментом» може розумітися будь-хто – демократи, НФЛ, ЗМІ, корпорації. Під «загарбникам» можуть розумітися Китай, коронавірус, який вперше з'явився у цій країні, мігранти і протестувальники руху «Життя чорних важливі». Проте деякі герої твітів Трампа можуть міняти ролі, зокрема, Китай, який спочатку був партнером, потім став торговим суперником і, нарешті, перетворився на загарбника [54].

Отже, протягом президентського строку Д. Трамп виробив власний неповторний стиль публікації постів у твітері. Його публікації ставали інформприводами в ЗМІ через неоднозначність, експресивність і скандальність. У своїх твітах Трамп звільняв людей, коментував улюблені телевізійні шоу, публікував неправдиві новини, постив образливі меми із політичними суперницями, критикував судову систему, обурювався політикою інших країн, ретвітів расистські повідомлення ультра націоналістичних організацій, захищався від імпічменту, ставив під сумнів карантинні норми, ображався на головні тренди твітера і будував свою політичну кампанію на виборах 2020 р. Проте лише в окремих випадках твіти були видалені через порушення правил. ЗМІ неоднозначно оцінили активність Трампа в твітері, але погодились з тим, що сервіс став головним «рупором» 45-го президента США.

2.2 Блокування твітеру Д. Трампа через мову ворожнечі

Розгляд ситуації блокування Д. Трампа в соціальній мережі через використання мови ворожнечі варто розпочати з контексту ситуації, у якій це відбулося. Так, на президентських виборах в США у 2020 р. переміг демократ Д. Байден. Його конкурент Д. Трамп не погодився з результатами і закликав

прихильни_ць до активних дій. Після цього тисячі людей зібралися у Вашингтоні 5 січня, аби підтримати заяву Трампа про те, що вибори 2020 р. «були вкрадені і заохоченими лівими демократами» і вимагати від віцепрезидента М. Пенса і Конгресу скасувати перемогу Байдена [77].

В результаті, 6 січня на мітингу «Врятуй Америку!» Д. Трамп повторив заяву про порушення процедури виборів і сказав: «Якщо ви не будете битися, неначе в пеклі, у вас не буде країни». В цей же день натовп напав на Капітолій США у Вашингтоні, округ Колумбія. Люди намагалися скасувати поразку Трампа на президентських виборах 2020 р., зірвавши сесію Конгресу, що була зібрана для підрахунку голосів і затвердження перемоги новообраного президента Д. Байдена. Капітолій був заблокований, а законодавці і персонал були евакуйовані [49].

Протестувальни_ці напали на охорону та захопили будівлю на декілька годин. П'ятеро людей загинули незадовго до, під час або після протесту: один був застрелений поліцією, інший помер від передозування наркотиками, а троє померли через природні причини. Багато людей отримали поранення, в тому числі 138 поліціант_ок. 6 січня Д. Трамп написав у твітері, що вибори були «шахрайськими», але закликав людей повертатися у домівки. Невдовзі Капітолій спорожнів, процедура підрахунку голосів продовжилася і закінчилася 7 січня. Пенс оголосив Д. Байдена президентом, а К. Гарріс віцепрезиденткою. Також 6 січня Трамп в офіційній телевізійній заяві зобов'язався мирно передати владу новообраному президенту [76].

Через тиждень після інциденту Палата представни_ць США оголосила Д. Трампу другий імпічмент за підбурювання людей до повстання, але Сенат виправдав його більшістю голосів [60]. Невдовзі після цього Палата представників США намагалася прийняти законопроект про створення двопартійної незалежної комісії для розслідування інциденту, але він був заблокований республіканцями в Сенаті [52]. Було виявлено, що десятки людей, що знаходилися в Капітолії під час інциденту, перебували у базі ФБР як

потенційні терористи. У заворушеннях звинуватили 719 людей, деякі з яких були учасниками ультраправих груп [29]. Четверо поліціантів, що стримували напад, скоїли самогубство протягом семи місяців після інциденту [27].

Адміністрації соціальних мереж відреагували на контент від Д. Трампа під час заворушень. Так, 6 січня 2021 р. адміністрації сервісів «Твітер», «Фейсбук» та «Ютуб» видалили відео на сторінках Трампа, в якому він заявив про фальсифікацію виборів. Зокрема, у твітері спочатку заборонили відповідати, лайкати та ретвітити публікацію без додавання контексту, посилаючись на «ризик насильства». Пізніше у компанії заявили, що призупиняють дію сторінки Трампа і вимагають видалити цей пост після чого його акаунт розблокують за 12 годин. У фейсбуці додали мітку до відео, яка стверджувала, що «США мають закони, процедури і установи, які забезпечують чесність виборів». Пізніше сайт видалив повідомлення, оголосивши, що тимчасово вводить «24-годинний функціональний блок» для Трампа і позбавляє його можливості публікувати повідомлення. Те ж саме стосувалося і додатку «Інстаграм», який належить компанії «Фейсбук». Пізніше хостинг «Ютуб» пояснив, що дозволить іншим користувачам публікувати відео Трампа, якщо ролик буде нести освітній зміст [100]. Також 6 січня соціальна мережа «Снепчат» заблокувала сторінку Трампа на невизначений термін, що пізніше підтвердив речник сервісу. Він відзначив, що компанія стурбована риторикою Трампа та його нападами на демократичні інститути. Варто відзначити, що у червні 2020 р. соцмережа «Снепчат» вже обмежувала обліковий запис Трампа під час протестних рухів «Життя чорних важливі». Тоді в компанії заявили, що «не будуть підсилювати голоси, які підбурюють до расового насильства та несправедливості, адже цьому немає місця в суспільстві». Також 6 січня сайт «Шопіфай», який займається розробкою програмного забезпечення для онлайн і роздрібних магазинів, заявив, що видаляє магазини Трампа з його офіційною атрибутикою. Речник порталу відзначив: «Ми не терпимо дій, які спонукають до насильства. Виходячи з останніх подій, ми визначили, що дії президента Трампа порушують наші правила, які забороняють

рекламувати або підтримувати організації, платформи або людей, які погрожують насильству або потурають насильству для подальшого розвитку справи» [11].

7 січня фейсбук та інстаграм заявили, що вони блокують акаунти Д. Трампа на невизначений строк, але не менше ніж до закінчення його формального строку президентства. Засновник соціальної мережі М. Цукерберг у відкритому пості у фейсбуці 7 січня пояснив, що протягом останніх днів сайт дозволяв президенту Трампу використовувати платформу відповідно до правил, іноді видаляючи повідомлення або позначаючи публікації, які порушували політику, але контекст останнього інциденту передбачає використання платформи для підбурювання до насильницького повстання проти демократично обраного уряду. Зокрема, Цукерберг зазначив: «Шокувальні події останніх 24 годин наочно демонструють, що президент Трамп має намір використати час, що залишився на посаді, щоб підірвати мирну та законну передачу влади його обраному наступнику Д. Байдену. Рішення Трампа використовувати платформу для виправдання, а не для засудження дій його прихильни_ць у будівлі Капітолію, справедливо занепокоїло людей у США та у всьому світі» [24]. Також 7 січня сервіс «Тікток» оголосив про блокування відео, на яких Трамп підбурює протестувальників. Це був перший випадок, коли на інцидент зреагувала популярна соціальна мережа, в якій Трамп не був зареєстрований. Адміністрація ресурсу повідомила, що не блокуватиме новинні відео, в яких присутній подібний контент, але хештеги, які скеровували людей на оригінальні ролики, будуть приховані. Речник сервісу «Тікток» в офіційному пресрелізі заявив: «Ненавсній поведінці та насильству немає місця у нас. Вміст або облікові записи, які мають на мету підбурювати, прославляти або пропагувати насильство порушують наші правила спільноти, тому їх буде видалено» [66]. Також 7 січня сервіс «Пінтерест» заблокував ультраправі хештеги, які використовували протестувальники в Капітолії. Представник сайту зазначив: «Пінтерест не є місцем для погроз, пропаганди насильства чи ненавсницького вмісту. Наша команда продовжує відстежувати

та видаляти шкідливий контент, включаючи дезінформацію та теорії змови, які можуть спровокувати насильство» [15].

8 січня 2021 р. після тимчасового розблокування у твітері Д. Трамп написав пост: «75 мільйонів американських патріот_ок, які голосували за мене, Америку, в першу чергу, а також роблять Америку великою знову, будуть мати грандіозний голос у майбутньому. Їх не будуть зневажати і з ними не будуть поводитися несправедливо, хай там як!». Невдовзі Трамп написав ще один пост: «Всім, хто питає, відповідаю: я не піду на інавгурацію 20 січня». Після цього обліковий запис в твітері Трампа було заблоковано.

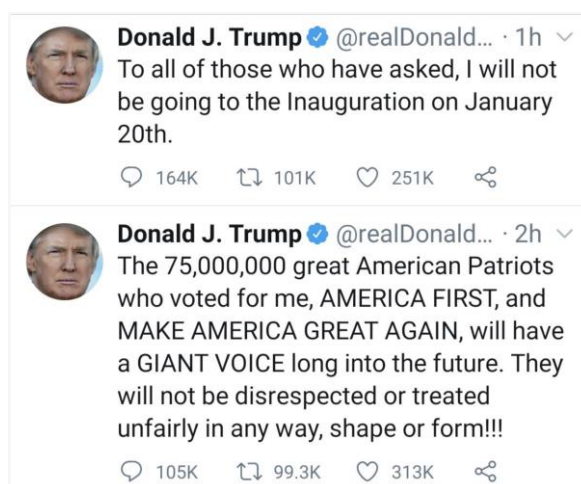

Рис. 2.3.1. Пости Д. Трампа, які стали його причиною блокування в твітері.

Невдовзі після цього в офіційному блозі сервісу «Твітер» з'явився запис про те, що модераторська спільнота зробила ретельний аналіз постів Д. Трампа. Зокрема, у повідомленні йшлося, що компанія окремо дослідила контекст навколо постів, зокрема, того, як вони інтерпретуються у твітері та поза ним. В підсумку адміністрація сайту вирішила назавжди зупинити дію облікового запису Трампа через ризик подальшого підбурення до насильства. В компанії «Твітер» пояснили, що «їхня система суспільних інтересів існує для того, щоб громадськість могла почути голос і посадових осіб, і світових лідерів, але вони не можуть використовувати соціальну мережу, щоб підбурювати інших до насильства» [78].

Також у компанії «Твітер» пояснили, де у постах Д. Трампа наявна мова ворожнечі. На думку адміністрації, повідомлення про те, що президент не буде присутній на інавгурації, може сприйматися «як заперечення того, що вибори були легітимними, а також як заперечення минулих твітів, в яких Трамп обіцяє мирно передати владу новообраному президенту». Також пости можуть «заохочувати тих, хто планує вдатися до насильницьких дій під час інавгурації президента». Також, на думку представництва соціальної мережі, «використання слів про американських патріот_ок може бути віднесено до тих осіб, хто вдався до насильницьких дій у Капітолії». Загалом, на думку адміністрації, ці повідомлення можуть «бути розцінені як такі, що Трамп не сприяє впорядкованій передачі влади і можуть активізувати тих, хто підтримує протести в Капітолії» [44].

Сам Д. Трамп критично відреагував на блокування власних сторінок. В офіційному твітері Президента США @POTUS, який використовується лише чинним очільником країни і передається наступнику після каденції, з'явилося повідомлення: «Я давно знав, що це станеться. Ми вели переговори з іншими сайтами. Незабаром буде велике оголошення. Ми не будемо мовчати. Залишайтеся з нами!». За декілька хвилин адміністрація соціальної мережі видалила це повідомлення [70].

Невдовзі після блокування сторінки Д. Трампа інцидент прокоментував виконавчий директор компанії «Твітер» Д. Дорсі. Зокрема, він заявив, що рішення є неоднозначним: «Я не святкую і не відчуваю гордості за те, що нам довелося обмежити акаунт Трампа і за те, як ми прийшли до цього. Ми прийняли це рішення, спираючись на найкращу інформацію, яку ми мали, на основі загроз у соціальній мережі та поза нею. Я вважаю, що це було правильним рішенням». Дорсі додав, що його компанія зіткнулася з «надзвичайною та невинуватою обставиною, яка змусила зосередитися на діях щодо громадської безпеки». На його думку, заподіяння шкоди в офлайн в результаті інтернет-активності «було очевидним і це, перш за все, керувало політикою та правами». Дорсі пояснив, що

якщо люди не погоджуються з правилами та дотриманням вимог, вони завжди могли перейти до іншого інтернет-сервісу, але ця концепція була заперечена, коли більшість компаній вирішила заблокувати сторінки Трампа. На його думку, це «не було скоординовано, скоріше, сервіси зробили свої висновки або були підбадьорені висновками інших». Дорсі додав, що в «довгостроковій перспективі це буде руйнівним для благородних цілей та ідеалів відкритого інтернету». Дорсі пообіцяв критично поглянути на невідповідність політики сервісу та її виконання, а також зробити «Твітер» більш прозорим в операціях модерування, аби це не зруйнувало вільний та відкритий інтернет, хоча відзначив, що на це знадобиться час. Найкращим для цього, на думку Дорсі, є публічні обговорення, які «покращують наші зусилля і підштовхнуть нас бути такими, ким ми є: людством, що працює разом» [93].

Блокування акаунтів Дональда Трампа викликало полярну реакцію в науковій спільноті. На думку доцента кафедри електротехніки та комп'ютерної техніки Інженерного коледжу Бостонського університету Д. Стрінгіні, блокування сторінок Трампа є правильним закликком для соціальних мереж, але може мати непередбачені наслідки. Зокрема, він відзначив, що за останні роки багато людей з ультраправими поглядами стали дописувач_ками сторінок «Політікалі Інкорект Борд» на сайті «Фочан», сторінка «Дональд» на сайті «Реддіт», а також на сайтах «Геб», «Вот» та «Парлер», що «перетворило ці ресурси на майданчик для теорій змови, дезінформації та онлайн-ненависті, а також для планування нападу на Капітолій». Також науковець припустив, що в короткостроковій перспективі блокування Трампа може зменшити поширення дезінформації в твітері та фейсбуці. Але в довгостроковій перспективі багато прибічни_ць Трампа «сприймуть цей крок як цензуру і оберуть альтернативні платформи, де простежити контент буде набагато складніше» [76].

Юридичне видання «Сайрекьюс Лоу Рев'ю» у відповідь на заяви прихильників Трампа, які стверджували, що блокування є порушенням Першої поправки, зробило аналіз закону у контексті інциденту. Зокрема, оглядачі

заявили, що Перша поправка є однією з найбільш фундаментальних свобод, передбачених Конституцією, однак «свобода не може бути нескінченною». Зокрема, пояснили експерт_ки, соціальні мережі є приватною компанією, а не представником конгресу або держави. Це означає, що сервіс «Твітер» не зобов'язаний підтримувати право на свободу слова і бути провайдером всіх думок і точок зору. Таким чином, заявило видання, «свобода слова в контексті Першої поправки тут абсолютно не має значення», бо соціальна мережа не порушує Конституцію, а фактично реалізує свої права як приватна компанія. Також, відзначили у «Сайрекьюс Лоу Рев'ю», використовуючи твітер, користувач_ки погоджуються з правилами та положеннями, які вимагає платформа. В правилах сервісу «Твітер» конкретно зазначено, що він залишає за собою право видаляти вміст, який порушує угоду користувача. Одним із таких типів контенту є вміст, який прославляє насильство, що, своєю чергою, може надихнути інших на подібне насильство. У своїх умовах надання послуг соціальна мережа «Твітер» чітко зазначає, що пости такого типу вмісту можуть призвести до постійного блокування. Президент Трамп знав про це прямо або опосередковано, адже у першому розділі загальних положень та умов «Твітеру» зазначено, що, приймаючи умови та використовуючи соцмережу, користувач погоджується дотримуватися умов і укладає обов'язковий договір. Таким чином, лише завдяки тому, що він має обліковий запис, президент Трамп має знати про наслідки, які можуть виникнути від його активності у цій соціальній мережі [16].

На противагу цьому в Темпському університеті відзначили, що інцидент підіймає питання «невідомого досі поля» для свободи слова. Вони відзначили, що технічно сервіс «Твітер» не є державною структурою. Але фактично його вплив «є розмитим, тому у цій сфері має неоднозначний вплив» [74].

Американський союз громадянських свобод, який часто критикував риторику Д. Трампа в соціальних мережах, виступив проти рішення блокування. Його представни_ці заявили, що розуміють бажання частини суспільства «заблокувати» Трампа, але соціальні мережі зараз мають багато

неконтрольованої влади, яка має стосуватися всіх. Також експерти додали, що багато компаній, які «починали як невдалі стартапи, з часом перетворюються на монополістів рівня нафтових баронів або залізничних магнатів». Проте, відзначили експерти, соціальні мережі захищені розділом 230 закону про комунікації, який захищає їх від відповідальності перед судом за дописи користувачів, на відміну від традиційних медіакомпаній [82].

Американське суспільство розділилося в поглядах на блокування Д. Трампа. 49% дорослих американок підтримали обмеження. 11% прихильниць Республіканської партії підтримали блокування, в той час, як серед прихильниць Демократичної партії це число склало 81% [35].

Світові лідерки в цілому розкритикували рішення адміністрацій соціальних мереж заблокувати Д. Трампа. Федеральна канцлерка Німеччини А. Меркель назвала інцидент «проблематичним» і відзначила, що свобода слова «має елементарне значення». За її словами, «це фундаментальне право можна втрутитися, але відповідно до закону та в рамках, визначених законодавцями, а не згідно з рішенням керівництва платформ соціальних мереж» [13]. Президент Мексики А. Обрадор розкритикував рішення і назвав його «поганою ознакою». Він сказав: «Мені не подобається, коли когось піддають цензурі чи позбавляють права публікувати повідомлення в твітері чи фейсбуці. Я не згоден з цим, я не приймаю цього. Цензурний суд, як інквізиція, яка керує громадською думкою: це справді серйозно» [26]. Прем'єр-міністр Великої Британії Б. Джонсон сказав, що хоча соціальні мережі «мають право модерувати свій контент, вони також повинні нести відповідальність за те, як вони дотримуються правил» [106]. Міністр Європейських справ Франції К. Бон заявив, що був «шокований» новиною про блокування: «Це мають вирішувати громадяни, а не генеральний директор. Рішення про це не може бути тільки в приватних руках. Має існувати громадська система регулювання. Можна стверджувати, що деякий контент порушує закон, тому його слід видалити або сплатити штрафи. Але це мають вирішувати громадянки та законодавчі органи» [13]. Міністр фінансів Франції

Б. Мер заявив, що відповідальність за регулювання контенту має покладатися на державу: «Регулювання цифрових гігантів не може здійснюватися самою цифровою олігархією. Великі технології є однією із загроз для демократії» [14]. Прем'єр-міністр Австралії М. МакКормак заявив, що блокування Трампа є цензурою. Він запитав, чому сервіс «Твітер» не зміг видалити фальшиву фотографію, на якій нібито австралійський солдат відсікає голову афганській дитині: «Я б сказав власникам соцмереж, якщо ви збираєтеся видаляти коментарі про те, хто все ще є американським президентом, вам потрібно також подумати про подібні фотографії. Вони не були зняті і є неправдивими» [106]. Міністр цифрових справ Франції С. О заявив: «Регулювання публічного дискурсу головними компаніями соціальних медіа стосовно лише їхніх положень та умов... здається, щонайменше, трохи поганим з демократичної точки зору» [13]. Глава Міністерства закордонних справ ЄС Ж. Боррелл заявив, що варто поважати свободу вираження поглядів: «Не може бути, щоб це регулювання виконувалося приватними суб'єктами» [106]. Демократка Г. Клінтон, яка балотувалася проти Трампа на президентських виборах 2016 р., поділилася твітом, який вона написала під час кампанії, із закликом до Трампа видалити свій обліковий запис, і просто поставила галочку [14].

20 січня 2021 р. новообраний президент США Д. Байден отримав доступ до офіційного акаунту @POTUS. Команда Байдена заявила, що незадоволена процесом передачі акаунту, адже після передачі кількість підписни_ць була обнулена керівництвом сервісу. На противагу цьому, коли свого часу Барак Обама передавав акаунт Д. Трампу, цього не сталося і Трамп отримав аудиторію у 13 мільйонів підписни_ць. Пізніше представник «Твітеру» заявив, що команда Барака Обама була не проти передати акаунт з аудиторією, а команда Д. Трампа вирішила обнулити всіх читач_ок. Також адміністрацією сервіса був створений акаунт @POTUS45, у який були перенесені всі пости адміністрації Трампа, після чого акаунт був заморожений (за аналогією з акаунтом @POTUS44 Обама) [48].

10 лютого фінансовий директор компанії «Твітер» Н. Сегал заявив, що блокування особистої сторінки Д. Трампа буде постійним, навіть якщо його буде знову обрано на пост президента. Він заявив: «Так працює наша політика. Якщо вас видаляють з платформи, то вас дійсно видаляють, незалежно від того, ким ви є: коментатором, фінансовим директором або колишнім чи нинішнім посадовцем. Пам'ятайте, наша політика створена для того, аби люди не підбурювали до насильства. І якщо хтось це зробить, ми їх видалимо. Наші правила не дозволяють людям повертатися» [94].

У травні 2021 р. в твітері з'явився обліковий запис, назва якого збігалася з блогом, який Д. Трамп відкрив для взаємодії зі своєю аудиторією. Не було підтверджено, що цей акаунт був створений Трампом або ще кимось з його команди. Втім, компанія «Твітер» заблокувала його. «Як зазначено в нашій політиці ухилення від заборони, ми вживатимемо заходів щодо облікових записів, очевидною метою яких є заміна або просування вмісту, пов'язаного з призупиненим обліковим записом», – йдеться у заяві компанії «Твітер». Трамп та його команда ніяк не прокоментувала цей інцидент.

У липні 2021 р. Трамп подав до суду на компанії «Твітер», «Фейсбук» і «Гугл» за порушення права на свободу висловлювань. У судових позовах, поданих до федерального суду Флориди, стверджується, що технічні гіганти порушили права Трампа, передбачені Першою поправкою до Конституції США. Позивач просить суд зобов'язати техкомпанії дозволити Трампу повернутися на платформи. Вони також хочуть, аби суд визнав неконституційним розділ 230 Закону про порядність у комунікаціях, який забороняє техкомпаніям нести відповідальність за те, що користувачі публікують на своїх платформах. Незабаром після оголошення про судові позови штаб Трампа почав розсилати партнерські листи із закликами до пожертвувань, згадуючи подані позови як одну з цілей збору коштів. Професор права Університету Вандербільта Б. Фіцпатрік заявив, що сумнівається в успіху позову Трампа проти великих технологічних компаній. «Я думаю, що у позову майже немає шансів на успіх.

Технічні платформи є приватними структурами, а не державними установами, і тому претензії позивачів про порушення Конституції не відповідають дійсності», – сказав він [11].

У жовтні 2021 р. Д. Трамп попросив федерального суддю змусити компанію «Твітер» відновити його обліковий запис, який ця соцмережа заблокувала після січневого штурму Капітолія Сполучених Штатів. У своєму запиті, поданому до федерального суду США у Флориді, адвокати Трампа стверджували, що депутати Конгресу «змусили» компанію «Твітер» видалити його акаунт.

Одразу після блокування соцмереж Трамп оголосив про створення власної соціальної мережі. У лютому 2021 р. він заснував компанію «Трамп Мідія Енд Текнолоджі Груп», яка не мала значного фінансування. У березні 2021 р. радник Трампа оголосив, що Трамп «повернеться до соціальних мереж приблизно за два-три місяці, заснувавши соціальну мережу, яка повністю перевизначить гру» і додав, що «очікує десятки мільйонів користувач_ок». У жовтні 2021 р. «Трамп Мідія Енд Текнолоджі Груп» отримала сотні мільйонів доларів фінансування, а також було оголошено про створення додатку «Труз Сошиал». Експерт_ки зазначили, що додаток подібний до твітеру: у ньому можна публікувати повідомлення «правди», а також ділитися ними як «реправдами». Також у додатку буде стрічка новин («стрічка правди»), а також система сповіщень. Було оголошено, що компанія не буде нести відповідальності за зміст, точність, образи, думки та їхню надійність. Варто відзначити, що в умовах користування сайту також було зазначено, що користувач_кам буде заборонено «принижувати, заплямувати чи іншим чином завдавати шкоди нам та/або сайту», а якщо це станеться, то додаток «призупинить або припинить дію облікового запису», а також «будуть вжиті відповідні юридичні заходи». Через декілька годин після пресрелізу особа, яка ідентифікувала себе частиною хакерської групи «Анонімус», розмістила в інтернеті посилання на бета-версію сайту. Невдовзі після цього користувачі почали тролінг на сайті, створюючи пародійні акаунти

та публікуючи гумористичний контент. Зокрема, були зареєстровані фальшиві акаунти Д. Трампа та Д. Дорсі. Пізніше посилання було вилучено з мережі.

Планувалося, що бета-тестування додатку почнеться у листопаді-грудні 2021 р., але цього не сталося. У грудні 2021 р. Д. Трамп оголосив, що «запрошує гостей», які тестують додаток. Тоді презентацію «Труз Сошиал» запланували на початок 2022 р.. ЗМІ неоднозначно оцінили запуск додатку. Так, видання «Бі-бі-сі» написало, що «платформа може бути більш успішною версією інших альтернативних технологічних соціальних мереж і є спробою Трампа повернути свій мегафон» [79]. Канал «Сі-ен-ен» написав, що, на їхню думку, платформа «приречена на провал» [65]. Журнал «Роллінг Стоун» зауважив, що «хоча новий додаток обіцяє бути відкритою та безплатною платформою, умови обслуговування включають пункт про те, що не можна зневажати сайт» [89].

7 січня 2022 р. було офіційно оголошено, що Д. Трамп запускає власну соціальну мережу «ТРУЗ Сошиал». Вона має запрацювати 21 лютого 2022 р., коли у США святкуватимуть День президентів. «Ми живемо у світі, де Талібан має величезну присутність у твітері, але вашому улюбленому американському президенту слова не дають. Це неприйнятно. Я з радістю опублікую свою першу «правду» на «ТРУЗ Сошиал» незабаром. Я дуже радий незабаром почати ділитися своїми думками про «ТРУЗ Сошиал» і боротися з великими технологічними компаніями» – заявив Трамп у письмовій заяві, включеній у реліз [29]. 7 січня додаток вже можна було попередньо замовити в офіційному магазині компанії «Епл». Додаток дещо схожий на соціальну мережу «Твітер». Зокрема, він дозволяє стежити за публікаціями та посиланнями інших користувачів на актуальні теми. В підсумку сайт «ТРУЗ Сошиал» буде запущено через 13 місяців після того, як соціальні мережі заблокували акаунти Трампа.

Рис. 2.3.3. Промо-фото соціальної мережі «ТРУЗ Сошиал».

На початку 2022 р. соціальна мережа «Твітер» назавжди заблокувала декілька сторінок публічних осіб. Зокрема, сервіс видалив акаунт іранського лідера Алі Хаменеї. Він опублікував відео з погрозою вбити Дональда Трампа, помстившись за ліквідацію іранського генерала. Також сервіс назавжди заблокував сторінку американської конгресвумен з консервативної партії Марджорі Тейлор Грін. Вона опублікувала пост про «надзвичайно високу кількість смертей від COVID-вакцин» у США. У відповідь на це Грін написала в своєму телеграмі, що це блокування доводить, що компанія «Твітер» є «ворогом Америки». Вона також зазначила, що платформи соціальних мереж «не можуть зупинити поширення правди», та звинуватила сайт у «допомозі невідомим ворогам у комуністичній революції».

У ретроспективній статті, що вийшла за рік після блокування сторінок Д. Трампа, журналіст видання «Бі-бі-сі» Д. Клейтон заявив, що увага громадськості зосередилася на діяльності чинного президента Д. Байдена, який «зіткнувся із пандемією, сповільненням економіки і зовнішньополітичними катастрофами». На думку Клейтона, «підтримка Байдена впала, а Трамп виграв, хоча не був у центрі уваги», тому є велика ймовірність того, що сторінку Трампа розблокують, якщо він захоче балотуватися у 2024 році. Клейтон додав, що американське законодавство традиційно надає широку свободу кандидатам говорити все, що вони хочуть, «навіть якщо те, що вони говорять, абсолютно неточне і сповнене брехні».

ВИСНОВКИ

Метою роботи було вивчення впливу на суспільство мови ворожнечі у риторичі публічних осіб, особливо через їхні сторінки в соціальних мережах. У результаті виявлено, що вплив мови ворожнечі з кожним роком збільшується у багатьох сферах життя. Одним з завдань було визначити термінологію мови ворожнечі. Не дивлячись на те, що термін має детальні роз'яснення, зокрема, у правозахисних документах, його досі можна сприймати по-різному. Одними з найпопулярніших можна вважати визначення Комітету міністрів ради Європи, Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової ненависті, Конвенції про кіберзлочинність, Організації з безпеки і співробітництва в Європі. Одне з можливих розв'язань проблеми пошуку визначення цього поняття – закріплення списку так званих «захищених груп». Пропонуємо віднести до нього групи людей за расою, кольором шкіри, національністю, мовою, статі, інвалідністю, статусом мігранта або біженця, сексуальною орієнтацією та гендерною ідентичністю. Проте детального вивчення потребує включення до списку захищених груп людей за мовою, політичними вподобаннями, релігією, соціальним походженням. Варто розуміти, що мовою ненависті не є глибоко образливі фрази, богохульство, заперечення історичних подій, критика держави. На нашу думку, варто детальніше вивчити трансляцію підтримки терористичних актів та насильницького екстремізму, який у деяких джерелах не вважається мовою ненависті. Мову ненависті варто чітко розділяти як ту, що має бути заборонена; ту, що може бути заборонена; законну мову ворожнечі. Ця класифікація базується на зв'язку мови ненависті із реальними злочинами.

В роботі визначені особливості поширення мови ненависті в інтернеті. Визначено, що з поширенням віртуальної глобалізації проблема мови ворожнечі в інтернеті стала гострішою. Особливого поширення вона набула на початку 2020-х рр. через пандемію КОВІД-19, глобальну антиазійську риторіку, расову

несправедливість, масові громадянські заворушення, президентські вибори у США, зовнішню політику РФ. Між мовою ворожнечі в інтернеті та злочинами на ґрунті ненависті існує причинно-наслідковий зв'язок. Це означає, що люди зі списку захищених груп можуть отримати віртуальні погрози, які в окремих випадках можуть призвести до насилля у реальному житті. У законодавстві більшості країн поки не визначено покарання за мову ненависті в інтернеті. У ситуації, коли у багатьох державах світу у законному полі відсутній механізм реакції на мову ненависті, модераторську роль на себе нерідко беруть компанії-посередниці. Це призводить до дискусії межування мови ненависті із наступом на свободу слова. Досі залишається питання рівної та справедливої реакції технологічних гігантів та молодих стартапів на мову ненависті.

Також в дослідженні охарактеризовано тенденції реагування суспільства на мову ненависті. Виявлено, що уряди держав можуть впливати окремими указами на мову ненависті в соціальних мережах. Аби цього уникнути, технологічні гіганти продовжують деталізувати правила поведіння у соціальних мережах. Одним з найважливіших прецедентів стало підписання Кодексу поведінки щодо протидії незаконному висловлюванню ненависті, який прийняла Європейська Комісія з компаніями «Ютуб», «Твітер», «Фейсбук», «Інстаграм», «Снепчат». Ці сервіси розробили детальні правила реагування на мову ненависті. Проте відзначається, що ці правила можуть розповсюджуватися не на всю аудиторію. Також можливе блокування контенту, який не порушив жодні правила, що залишає місце для подальшої дискусії на цю тему.

Ще одним завданням роботи було дослідження методів регулювання мови ворожнечі в інтернеті. Ми дійшли до висновку, що особливе занепокоєння викликає зростаюча тенденція довічного блокування людей адміністрацією соцмереж: воно йде всупереч з філософською концепцією прощення. Якщо відомі публічні особи ще мають змогу повернутися до соціальних мереж через

суд або завдяки тиску суспільства, то звичайні користувач_ки можуть втратити доступ до найпопулярніших сайтів, що в наш час є особливо необхідними в процесі глобальної комунікації.

В роботі простежено феномен популяризаціх соціальних мереж у виборчому процесі США. Варто відзначити, що це глибинно змінило політичну комунікацію в усьому світі. Першою чергою це відобразилося на американському суспільстві, яке почало використовувати різноманітні сервіси під час виборів. Демократ Г. Дін скористався сайтами «МітАп» та «МуvОн», демократ Б. Обама активно використовував фейсбук у під час першого президентського строку, а також твітер та інстаграм під час другого президентського строку. Навіть у 2022 році стиль політичної комунікації Б. Обама є прикладом якісної роботи із аудиторією. У 2016 р. спостерігався різкий ріст використання соціальних мереж у політичній комунікації. Основні кандидат_ки Д. Трамп, Г. Клінтон, Б. Сандерс по-своєму будували стиль розмови з потенційними виборцями в інтернеті. Проте найбільш вдалою стало використання соціальних мереж Д. Трампом. Це стиль одні ЗМІ називали «вульгарним» і «популістським», інші – «плідним», адже саме він став одним з факторів, який приніс Трампу перемогу.

Також в рамках наукової роботи оглянуто технології створення політичного образу Д Трампа в соцмережі «Твітер». Відзначимо, що протягом президентського строку Д. Трамп виробив власний неповторний стиль публікації постів у твітері. Його публікації ставали інформприводами в ЗМІ через неоднозначність, експресивність і скандальність. У своїх твітах Трамп звільняв людей, коментував улюблені телевізійні шоу, публікував неправдиві новини, постив образливі меми із політичними суперни_цями, критикував судову систему, обурювався політикою інших країн, ретвітів расистські повідомлення ультранаціоналістичних організацій, захищався від імпичменту,

ставив під сумнів карантинні норми, ображався на головні «тренди» твітера і будував свою політичну кампанію на виборах 2020 р. Проте лише в окремих випадках твіти були видалені через порушення правил.

Після того, як Трамп не погодився із перемогою Д. Байдена на президентських виборах 2020 р. і закликав людей «битися за країну». Невдовзі натовп напав на Капітолій США у Вашингтоні. Трамп написав в одному з твітів, що його виборці будуть мати голос у майбутньому, а в другому, що він не збирається приходити на інавгурацію. Після цього адміністрація соцмереж заблокувала його сторінку через мову ненависті, що проявилася в підбурюванні людей до протестів. Необхідність блокування Трампа в соцмережах є неоднозначним прецедентом. З однієї сторони, це не є наступом на свободу слова, адже соціальні мережі в США не є державними інституціями, а реєстрація автоматично означає згоду з правилами сайту. З іншої сторони, через тісну співпрацю адміністраторів соцмереж із урядами країн, це може призвести до цензури в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бауман З. Моральна сліпота: втрата чутливості у плинній сучасності. Київ: Дух і літера, 2014. 120 с.
2. Додатковий протокол до Конвенції про кіберзлочинність, який стосується криміналізації дій расистського та ксенофобного характеру, вчинених через комп'ютерні системи. *Сайт ВРУ*. URL: <https://tinyurl.com/mrysdkrm>.
3. Європейська практика протидії «мові ворожнечі». *Простір*. URL: <https://tinyurl.com/yzv4txa8>.
4. Загальна декларація прав людини. *Сайт ВРУ*. URL: <https://tinyurl.com/2p88vhdw>.
5. Злочини на ґрунті ненависті: попередження та реагування. *Бюро з демократичних інститутів і прав людини ОБСЄ*. URL: <https://tinyurl.com/mryvzk7w>.
6. Лихова С. Мова ворожнечі як ознака порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. 2013. № 31. С. 274.
7. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації ООН. *Сайт ВРУ*. URL: <https://tinyurl.com/34x3hzdt>.
8. Мішені у телеграмі: навіщо ультраправі канали розповсюджують інформацію про активістів, правозахисників та ЛГБТ. *Українська Гельсінська спілка з прав людини*. URL: <https://tinyurl.com/2fkjzv kf>.
9. Політичні механізми формування громадянської ідентичності в сучасному українському суспільстві: монографія / Бевз Т. та ін. Київ, 2014.
10. Правила Твіттера. *Twitter*. URL: <https://tinyurl.com/2p97bk6d>.

11. Разъясняя «язык вражды». *Article 19*. URL: <https://tinyurl.com/yckp2344>.
12. Римський статут Міжнародного кримінального суду. *United Nations*. URL: <https://tinyurl.com/5n9yf4hz>.
13. Donald Trump's sons Eric and Donald Jr back his barbed attacks on Sadiq Khan. *The Independent*. URL: <https://tinyurl.com/bdfx8b8f>.
14. Donald Trump's Twitter Ban Concerns World Leaders, Officials. *Newsweek*. URL: <https://tinyurl.com/mv456uw4>.
15. Donald Trump's curious retweeting habits — in 25 retweets. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/2cv4bau6>.
16. Donald Trump's tweets are weapons of mass distraction. *Financial Times*. URL: <https://tinyurl.com/yckrm7wy>.
17. Dozens of people on FBI terrorist watch list came to D.C. the day of Capitol riot. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/94ucd3d7>.
18. Dumb as a rock Mika: Donald Trump back on attack against Morning Joe hosts. *The Guardian*. URL: <https://tinyurl.com/28xans9a>.
19. EU president takes shot at Trump's 'unacceptable' tweets after Trudeau meeting. *CBS*. URL: <https://tinyurl.com/y5zt82nt>.
20. Everything you wanted to know about Trump and the six-pointed star. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/zntyuzcx>.
21. Experts: Trump Undermines Judiciary With Twitter Attack on Judge Robart. *NBC News*. URL: <https://tinyurl.com/yc83atzp>.
22. Explaining Trump's Tweet on Crimes by Immigrants. *The New York Times*. URL: <https://tinyurl.com/2drjy978>.
23. Facebook Bans Alex Jones, Louis Farrakhan And Other 'Dangerous' Individuals. *NPR*. URL: <https://tinyurl.com/2p9ddway>.
24. Facebook bans Trump 'indefinitely'. *The Verge*. URL: <https://tinyurl.com/2p94kjiw>.

25. Far-Right Group Exults Over Attention From Trump. *The New York Times*. URL: <https://tinyurl.com/2vwu3aue>.
26. Farrar-myers V. , Vaughn J. Controlling the Message: New Media in American Political Campaigns. New York: NYU Press, 2015. 20 c.
27. Four officers who responded to U.S. Capitol attack have died by suicide. *Reuters*. URL: <https://tinyurl.com/2p8mnk4u>.
28. Fox News Poll: Voters say Trump's tweets hurting agenda. *FOX News*. URL: <https://tinyurl.com/yc4fhcyw>.
29. From Howard Dean to the tea party: The power of Meetup.com. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/mv9yp9u2>.
30. Hateful posts on Facebook and Instagram soar. *Fortune*. URL: <https://tinyurl.com/2p8cvxxy>.
31. How Chris Hughes helped launch Facebook and the Barack Obama Campaign. *FastCompany*. URL: <https://tinyurl.com/4kee2wwa>.
32. How Howard Dean's Scream Helped Obama Land The Presidency. *Time*. URL: <https://tinyurl.com/2v433dn6>.
33. How social media shaped Zelenskiy's victory in Ukraine. *Reuters*. URL: <https://tinyurl.com/yr2y8xsr>.
34. How To Tell When Someone Else Tweets From @realDonaldTrump. *Wired*. URL: <https://tinyurl.com/3r6dkfmm>.
35. In Trump's 'LIBERATE' tweets, extremists see a call to arms. *NBC News*. URL: <https://tinyurl.com/2uzwyzva>.
36. Inside Trump's Hour-by-Hour Battle for Self-Preservation. *The New York Times*. URL: <https://tinyurl.com/2p868wma>.
37. Introducing the Upshot's Encyclopedia of Donald Trump's Twitter Insults. *The New York Times*. URL: <https://tinyurl.com/2p8fbvh9>.

38. Lie of the Year: the campaign misstatements of Donald Trump. *Politifact*. URL: <https://tinyurl.com/8ke3m6u7>.
39. Majority of Millennials Do Not Like Trump, Twitter. *UMass Lowell*. URL: <https://tinyurl.com/3np3uyz8>.
40. Meadows confirms Trump's tweets «declassifying» Russia documents were false. *Axios*. URL: <https://tinyurl.com/uyfkk4ya>.
41. Melania Trump Wants to Fight Cyberbullying. But She's Defending Trump's Mika Brzezinski Tweets. *Fortune*. URL: <https://tinyurl.com/mr22y8fp>.
42. Nearly Half of Donald Trump's Twitter Followers Are Fake Accounts and Bots. *Newsweek*. URL: <https://tinyurl.com/2p82fcj9>.
43. Our approach to policy development and enforcement philosoph. *Twitter*. URL: <https://tinyurl.com/3xhbdtwj>.
44. Permanent suspension of @realDonaldTrump. *Twitter*. URL: <https://tinyurl.com/mpz6ex88>.
45. Political Discussion on Facebook: An Analysis of Interpersonal Goals and Disagreements. *KU ScholarWorks*. URL: <https://tinyurl.com/ynun9djc>.
46. President Trump permanently banned from Twitter over risk he could incite violence. *USA Today*. URL: <https://tinyurl.com/3crpzxsv>.
47. President Trump Retweets a Video of a Supporter Shouting 'White Power' at Florida Protesters. *Time*. URL: <https://tinyurl.com/yvb49ady>.
48. President-elect Joe Biden's Twitter account 'starts from zero' with no Trump followers. *India Today*. URL: <https://tinyurl.com/3aj9djf2>.
49. Read Trump's Jan. 6 Speech, A Key Part Of Impeachment Trial. *NPR*. URL: <https://tinyurl.com/2s3a9pwx>.
50. Reddit and the God Emperor of the Internet. *The New York Times*. URL: <https://tinyurl.com/4k7zktbz>.

51. Secretary of Navy says Trump's tweet is not a formal order. *ABC News*. URL: <https://tinyurl.com/2p8mm5m6>.
52. Senate Acquits Trump In Impeachment Trial — Again. *NPR*. URL: <https://tinyurl.com/383zn2ss>.
53. Sentinel Project saving lives, one algorithm at a time. *The Record*. URL: <https://tinyurl.com/2knrf48a>.
54. Shopify pulls Donald Trump stores off its platform. *TechCrunch*. URL: <https://tinyurl.com/mv87xy2p>.
55. Social media in 2012 elections will make 2008 look like digital dark ages. *Mercury News*. URL: <https://tinyurl.com/5n6fa7rv>.
56. STATE OF HATE 2020 – Far Right Terror Goes Global. *Hope Not Hate*. URL: <https://tinyurl.com/mrxkmufa>.
57. Taking North American White Supremacist Groups Seriously: The Scope and the Challenge of Hate Speech on the Internet. *The International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*. URL: <https://tinyurl.com/2p8tv7er>.
58. Ted Cruz and the Zodiac Killer, explained. *VOX*. URL: <https://tinyurl.com/2p8w7rfa>.
59. The 598 People, Places and Things Donald Trump Has Insulted on Twitter: A Complete List. *The New York Times*. URL: <https://tinyurl.com/2p9h536a>.
60. The House, With Some G.O.P. Support, Votes to Impeach Trump a Historic Second Time. *The New York Times*. URL: <https://tinyurl.com/5n84aa44>.
61. The only good Democrat is a dead Democrat.' 'When the looting starts, the shooting starts.' Twice in 25 hours, Trump tweets conspicuous allusions to violence. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/2p934wbh>.
62. The problem with Trump's Revolutionary War airports isn't the airports. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/2wuuv3em>.

63. The surprising genius of Donald Trump's Twitter account. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/2p8rewnb>.
64. The Use of the Internet and Social Media in U.S. Presidential Campaigns. James Madison University. URL: <https://tinyurl.com/pvdbwuks>.
65. Three reasons why Donald Trump's new social media company is doomed to fail. *CNN*. URL: <https://tinyurl.com/3thuwds9>.
66. TikTok ban will remove videos of Donald Trump inciting rioter. *Engadget*. URL: <https://tinyurl.com/3r4fuyk>.
67. Trump accused of encouraging attacks on journalists with CNN body-slam tweet. *The Guardian*. URL: <https://tinyurl.com/y86ex5wp>.
68. Trump complained to Twitter CEO about lost followers. *Reuters*. URL: <https://tinyurl.com/2e5kh7ez>.
69. Trump condemned for tweets pointing to name of Ukraine whistleblower. *The Guardian*. URL: <https://tinyurl.com/38h8tsbu>.
70. Trump Considers Building His Own Social Media Site After Twitter Ban. *PC Mag*. URL: <https://tinyurl.com/2p8seus3>.
71. Trump criticizes national security advisor HR McMaster's comments about Russian meddling in the 2016 election. *CNBC*. URL: <https://tinyurl.com/nhj384sb>.
72. Trump didn't obtain CNN wrestling video from Reddit, White House says. *ABC News*. URL: <https://tinyurl.com/46znshv>.
73. Trump likens House impeachment inquiry to 'a lynching'. *AP News*. URL: <https://tinyurl.com/2nmcadjc>.
74. Trump Mocks Mika Brzezinski; Says She Was 'Bleeding Badly From a Facelift'. *The New York Times*. URL: <https://tinyurl.com/4z8x36u>.
75. Trump on Twitter: A history of the man and his medium. *BBC News*. URL: <https://tinyurl.com/y6eshhzp>.

76. Trump promises 'orderly transition' on Jan. 20 after Electoral College results certified. *FOX News*. URL: <https://tinyurl.com/2p8nayzp>.

77. Trump Supporters, Proud Boys Converge On California's Capitol To Protest Electoral College Count. *CapRadio*. URL: <https://tinyurl.com/5yukpeyn>.

78. Trump suspended indefinitely from Snapchat. *The Hill*. URL: <https://tinyurl.com/2p8k7c49>.

79. Trump to launch new social media platform TRUTH Social. *BBC News*. URL: <https://tinyurl.com/4cezu8>.

80. Trump took a question from a reporter he considered hiring and used it to bash the media. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/35mnu4vr>.

81. Trump Tries To Appeal To 'Housewives' And White Suburbs, But His Views Seem Outdated. *NPR*. URL: <https://tinyurl.com/35w4chrr>.

82. Trump Twitter ban raises concerns over 'unchecked' power of big tech. *ABC News*. URL: <https://tinyurl.com/zyh2u2vn>.

83. Trump under fire for claim of 'large scale killing' of white farmers in South Africa. *NBC News*. URL: <https://tinyurl.com/2p9bk73b>.

84. Trump: Tillerson 'wasting his time' negotiating with North Korea. *CNN*. URL: <https://tinyurl.com/2p87ufhz>.

85. Trump's tweets distract us from America's pressing challenges. *The Hill*. URL: <https://tinyurl.com/ycy7n86c>.

86. Trump's bizarre attempt to defend retweeting an Epstein conspiracy theory. *VOX*. URL: <https://tinyurl.com/2p84pz2y>.

87. Trump's bluster crashes into a barrage of impeachment facts. *Politico*. URL: <https://tinyurl.com/2p84eky3>.

88. Trump's Long History With Conspiracy Theories. *FactCheck*. URL: <https://tinyurl.com/3bzx7dzj>.

89. Trump's New Free Speech App Prohibits Users From Making Fun of It. *Rolling Stone*. URL: <https://tinyurl.com/cpw6u2m3>.
90. Trump's racist tirades against «the Squad» explained. *VOX*. URL: <https://tinyurl.com/3vtvdz5t>.
91. Trump's Transgender Tweet Isn't In Force Yet, But It's Close. *Foreign Policy*. URL: <https://tinyurl.com/2ur4znrf>.
92. Trump's Tweets Are Not a Distraction: They Demonstrate a New Level of Instability. *New York Magazine*. URL: <https://tinyurl.com/2p8j4kxm>.
93. Twitter CEO Jack Dorsey said the Trump ban reflected 'a failure' to police online discourse. *The Washington Post*. URL: <https://tinyurl.com/yc8xupy6>.
94. Twitter CFO says Trump's ban is permanent, even if he runs for office again. *CNN*. URL: <https://tinyurl.com/2p97erwm>.
95. Twitter ordered to give up details of racist tweeters. *ZD Net*. URL: <https://tinyurl.com/3v7y2r48>.
96. Twitter overcounted active users since 2014, shares surge on profit hopes. *USA Today*. URL: <https://tinyurl.com/muwr2vzz>.
97. Twitter Promises to Clarify Rules in Wake of Trump North Korea Threat Tweets. *NBC News*. URL: <https://tinyurl.com/m886b9jn>.
98. Twitter refuses to delete Trump's baseless claims about Joe Scarborough. *CNBC*. URL: <https://tinyurl.com/bdhnw854> (viewed on: 06.02.2022).
99. Twitter видалив передвиборче відео Трампа через пісню Linkin Park. *Deutsche Welle*. URL: <https://tinyurl.com/4bjepzy2>.
100. Twitter, Facebook lock Trump's accounts in confrontation over Capitol breach posts. *Politico*. URL: <https://tinyurl.com/yckj7ktz>.
101. Twitter, Trump, and the Question of the First Amendment. *Syracuse Law Review*. URL: <https://tinyurl.com/2p8sbzss>.

102. U.S. military praises Qatar, despite Trump tweet. *Reuters*. URL: <https://tinyurl.com/2zpt2kyp>.

103. What's up with Twitter's follower counts, explained for everyone – including Trump. *VOX*. URL: <https://tinyurl.com/2p8rv4d3>.

104. Winning presidential elections using social media: a Zelensky case study. *YourStory*. URL: <https://tinyurl.com/2s4bd8e9>.

105. Words of Violence: «Fear Speech» or How Violent Conflict Escalation Relates to the Freedom of Expression. *The Johns Hopkins University Press*. URL: <https://tinyurl.com/38ezxvra>.

106. World leaders speak out against Twitter suspending Trump's account. *The New York Post*. URL: <https://tinyurl.com/3yfym6cb>.

107. Zelenskiy's Head Digital Marketer on Their Winning Election Campaign. *Hromadske International*. URL: <https://tinyurl.com/3xr4fmy>.

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ**

Я, Андрій Костянтин Іларіонович, студент 2 курсу, форми навчання заочної, факультету журналістики, спеціальність «Медіакомунікації», адреса електронної пошти kosandriiv@gmail.com,

-підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Модерація мови ворожнечі публічних осіб в соціальних мережах на прикладі блокування Twitter сторінки Дональда Трампа» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, оо визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

-заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____

Дата _____ Підпис _____ ПІБ
(наук.керівниця) _____